

ΜΟΥΣΙΚΟΣ

ΚΟΣΜΟΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ-ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΜΕΤ' ΙΔΙΟΙΤΕΡΟΥ ΑΣΜΑΤΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ, ΠΕΡΙΕΧΟΝΤΟΣ ΕΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ, ΠΑΡΑΣΗΜΑΝΤΙΚΗ,
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ, ΣΧΟΛΙΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΔΗ ΑΣΜΑΤΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

† ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ι. ΘΩΤΙΔΗΣ

ΠΡΩΗΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΗΜΕΤΕΡΑΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α'. ΜΕΡΟΣ ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ-ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ

Ἡ θεωρία τῶν τονιαίων διαστημάτων τῆς ἡμετέρας μουσικῆς (Θ. Θωΐδου)—
Ἡ ἐκλογὴ καὶ ἐνθρόνισις τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κ. Κ.
Φωτίου τοῦ Β'.—Ἡ καθ' ἡμᾶς Ἑκκλ. Μουσικὴ κατ'ἀναφορὰν πρὸς τὴν Εὐρω-
παϊκὴν τετράφωνον, (Τριανταφύλ. Γεωργιάδου).—Ἀσματελογικὰ.—**ΜΟΥΣΙΚΗ**
ΚΙΝΗΣΙΣ.—Συναυλία Βυζαντινῆς Ἑκκλ. Μουσικῆς ἐν τῷ Ἑθνικῷ Θεάτρῳ.—
Συνεδρίασις Ἑκκλ. Μουσικοῦ Συλλόγου.—Διορισμὸς μουσικοδιδασκάλου ἐν
τῇ Θεολογ. Σχολῇ Χάλκης.—«Τὰ πρῶτα μαθήματα τῆς Βυζαντινῆς Ἑκκλ.
Μουσικῆς».

Β'. ΜΕΡΟΣ ΑΣΜΑΤΙΚΟΝ

ΔΟΞΑΣΤΙΚΑ τῶν Ἀγίων Πατέρων καὶ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου (Οἶκ Θ. Θω-
ΐδου)—Δύναμις «Ἁγίος ὁ Θεός» Τριανταφύλ. Γεωργιάδου).—Σχολικὰ ᾠσματα
(Θ. Θωΐδου).—Δημῶδη ᾠσματα Πελοποννήσου (Σίμ. Καρᾶ).

ΑΘΗΝΑΙ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΔΕΛΦ. ΓΕΡΑΡΔΩΝ ΝΟΤΑΡΑ 17

ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ-

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΑΠΑΞ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟΝ ΕΞ 24-32 ΣΕΛΙΔΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

† ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ι. ΘΩΤΙΔΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΓΡΑΦΕΙΩΝ

ΝΕΑ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ 13 $\frac{Z}{2}$

ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Συνδρομή ἑτησία ἀπαραιτήτως προπληρωτέα.

Διὰ 12 τεύχη:

Ἑσωτερικοῦ δραχμαὶ 100- Ἑξωτερικοῦ σελλί-
νια 15 ἢ δολλάρια 4. Διὰ τοὺς ἐν Κων-
σταντινουπόλει γρόσια 350.

Αἱ συνδρομαὶ ἀρχόμεναι ἀπὸ τῆς 1 Ὀκτωβρίου ἐκάστου ἔτους, προπληρώ-
νται ἀπέναντι ἀποδείξεως, φερούσης τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Διευθυντοῦ καὶ τὴν
σφραγίδα τοῦ ΠεριODOIKOY. Τὸ τίμημα τῆς συνδρομῆς τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις
καὶ τῷ ἐξωτερικῷ συνδρομητῶν ἀποστέλλεται διὰ ταχυδρομικῆς ἢ τραπεζικῆς
ἐπιταγῆς πρὸς τὸν Διευθυντὴν (Νέα Φιλαδέλφεια, 13 $\frac{Z}{2}$ Ἀθῆναι).

Τὰ πρὸς δημοσίευσιν ἀποστελλόμενα χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ-ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕΤ' ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΥ ΔΙΣΜΑΤΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΠΕΡΙΕΧΟΝΤΟΣ ΕΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚῃ ΠΑΡΑΣΗΜΑΝΤΙΚῃ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ, ΣΧΟΛΙΚΑ, ΚΑΙ ΔΗΜΩΔΗ ΔΙΣΜΑΤΑ.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

† ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ι. ΘΩΪΔΗΣ

Πρώην καθηγητῆς τῆς θεωρίας τῆς ἡμετέρας μουσικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Α΄ ΜΕΡΟΣ

ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ - ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΘΕΟΔ. ΘΩΪΔΟΥ

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΤΟΝΙΑΙΩΝ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΗΜΩΝ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΤΕ ΚΑΙ ΔΗΜΩΔΟΥΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Ὁ Πυθαγόρας καθορίσας, ὡς εἶδομεν, (βλ. τεύχος Α΄ σελ. 8), ἐπὶ τῆς χορδῆς δι' ἀριθμῶν τὰ μήκη τῶν συμφωνιῶν, διαπασῶν, διαπέντε καὶ διατεσσάρων καὶ τοῦ ἕξ αὐτῶν προελθόντος τόνου, ὡς καὶ τῶν ὑποδιαίρέσεων αὐτοῦ, εἶτα προσδιώρισε τὸ πρῶτον τετράχορδον ζω—νη—πα—βου (si—do—re—mi) ἀποτελούμενον ἐκ λείμματος, τόνου καὶ τόνου. Μετὰ ταῦτα προσαρμόσας εἰς τὸ πρῶτον τετράχορδον συνημιμένως δεῦτερον τετράχορδον βου—γα—δι—χε (mi—fa—sol—la) ὁ-

μοιον πρὸς τὸ πρῶτον κατὰ τὰ τονιαῖα διαστήματα, προσέθηκεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πρώτου τετράχορδου τὸν Π ρ ο σ λ α μ β α ν ό μ ε ν ο ν χε—ζω (a—si), ἔχοντα διάστημα τόνου καὶ οὕτως ἀπετελέσθη τὸ ὀκτάχορδον σύστημα ἢ ἡ διαπασῶν. Κατόπιν εἰς τὸ ὀκτάχορδον σύστημα προσήρμωσε συνημιμένως ἕτερον ὀκτάχορδον καὶ τοιούτοτρόπως ἀπετελέσθη τὸ πεντεκαίδεκαχορδον σύστημα. Προσδιώρισε δὲ τὰς διαφορὰς τῶν γηγόνων τοῦ πεντεκαίδεκαχορδου τούτου συστήμα-

τοῦ διατονικοῦ γένους δι' ἀριθμῶν, 9216 (*) ὡς ἐξῆς :
μεταχειρισθεὶς ὡς βάσιν τὸν ἀριθμὸν

Ἐν ὀκτάχορδον τοῦ διεξενυμέ- νου συστήματος	9216,	8192,	7776,	6912,	6144,	5832,	5184,	4608
	τε	τα	τη	τω	τα	τη	τω	τε
	κε	ζω	νη	πα	βου	γα	δι	κε
	la	si	do	re	mi	fa	sol	la
Ἐτερον ὀκτά- χορδον τοῦ αὐ- τοῦ συστήματος	4608,	4096,	3888,	3456,	3072,	2916,	2592,	2304
	τε	τα	τη	τω	τα	τη	τω	τε
	κε	ζω	νη	πα	βου	γα	δι	κε
	la	si	do	re	mi	fa	sol	la

Τὸ πεντεκαίδεκάχορδον σύστημα ὁ Πυθαγόρας διήρθεσεν ἀπὸ τοῦ Προσλαμβανομένου μέχρι τῆς Νήτης υπερβολαίων εἰς πέντε τετράχορδα, τὰ ἐξῆς : τε τ ρ ἄ χο ρ δ ο ν ὑ πα τ ῶ ν, τε τ ρ ἄ χο ρ δ ο ν μ έ σ ω ν, τε τ ρ ἄ χο ρ δ ο ν σ υ ν η μ μέ ν ω ν, τε τ ρ ἄ χο ρ δ ο ν δι ε ξ ε ν υ γ μέ ν ω ν καὶ τε τ ρ ἄ χο ρ δ ο ν ὑ π ε ρ β ο λ α ί ω ν.

Πρὸς καλλιτέραν κατανόησιν τῶν ἀνωτέρω παρατίθεμεν δύο διαγράμματα τῆς διατονικῆς κλίμακος (συντόνου ἢ σκληρᾶς) τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ὧν τὸ μὲν πρῶτον παρελάβομεν ἐκ τοῦ Μεγάλου Θεωρητικοῦ τοῦ Χρυσάνθου, προσθέντες εἰς αὐτὸ καὶ τοὺς ἀριθμητικούς λόγους τῶν τονιαίων διαστημάτων, τὸ δὲ δευτέρον ἐξεπονήσαμεν ἡμεῖς.

Ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ἐκεῖνος, ὅστις ἐκαλλέργησε καὶ ἀνέπτυξε τὴν μουσικὴν τῶν ἀρχαίων, ὅσον ἀφορᾷ τὸ θεωρητικὸν ἢ ἐπιστημονικὸν αὐτῆς μέρος, καὶ κατέστησεν αὐτὴν ἀναπόσπαστον ἀπὸ τῆς Γεωμετρίας καὶ τῆς Ἀριθμητικῆς, διὰ τῶν ἐπὶ τῆς χορδῆς καταμετρήσεων καὶ μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν, καθορίσας τὰ μῆκη τῶν συμφωνιῶν, τοῦ τόνου καὶ τῶν ὑποδιαφάσεων αὐτοῦ, ἔστιν ὁ Πυθαγόρας. Οἱ δὲ μαθηταὶ καὶ οἱ μεταγενέστεροι αὐτοῦ μουσικοὶ ἐβάδισαν ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐ-

τοῦ καὶ συνέγραψαν (*) τὴν θεωρίαν αὐτοῦ.

ΠΕΡΙ ΑΡΜΟΝΙΚΗΣ

Οἱ ἀρχαῖοι ὠνόμαζον Ἀρμονικὴν ὅ,τι ἡμεῖς ὀνομάζομεν μουσικὴν ἐπιστήμην. Τὸ δὲ ὄνομα μουσικὴ εἶχε παρ' αὐτοῖς εὐρυτέραν σημασίαν (*). Ἐσήμαινε δηλαδὴ πᾶσαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Μουσῶν διατελοῦσαν τέχνην, ἐνίστε δὲ

(*) Ὁ ἀριθμὸς οὗτος προκύπτει ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ 9 διπλασιαζομένον αὐτοῦ τε καὶ τῶν παρουσιαζομένων γινομένων δεκάκις οὕτω :

$$\begin{array}{ll} 9 \times 2 = 18 & 18 \times 2 = 36 \\ 36 \times 2 = 72 & 72 \times 2 = 144 \\ 144 \times 2 = 288 & 288 \times 2 = 576 \\ 576 \times 2 = 1152 & 1152 \times 2 = 2304 \\ 2304 \times 2 = 4608 & 4608 \times 2 = 9216 \end{array}$$

(*) Οἱ περὶ τῆς μουσικῆς τῶν ἀρχαίων καὶ τῆς θεωρίας αὐτῆς συγγραφάντες ἀρχαῖοι, ὧν τὰ συγγράμματα διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν ἄλλων μὲν ἀκέραια, ἄλλων δὲ κεκολοβωμένα εἰσιν ὁ Ἀριστόξενος (350 π. Χ.), ὁ Εὐκλείδης (300-322 π. Χ.), Ἀλέξανδρος ὁ Ἀλύπιος, Νικόμαχος ὁ Γερασηνὸς (120 μ. Χ.), Βακχεῖος ὁ Γέρων, Ἀριστείδης ὁ Κοϊντυλιανὸς (120 μ. Χ.), Γαυδέντιος ὁ φιλόσοφος (120 μ. Χ.), Κλαύδιος ὁ Πτολεμαῖος (125-161 μ. Χ.), Θέων ὁ Σμυρναῖος (120 μ. Χ.), ὁ Πλούταρχος (50-130 μ. Χ.), ὁ Δουκιανὸς (170 μ. Χ.), ὁ Πορφύριος (300 μ. Χ.) καὶ ὁ Ἀθήναιος (200 μ. Χ.).

μόνον ἐδήλου τὸ ὄνομα ὅ,τι καὶ παρ' ἡμῖν.

ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΗΣ ΑΡΜΟΝΙΚΗΣ Η ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ

Τὰ μέρη τῆς Ἀρμονικῆς ἢ μουσικῆς εἰσι κατὰ τὸν Εὐκλείδην (Εἰσαγωγή ἀρμονικῆ σελ. 1) ἑπτὰ, ἦτοι φθόγγοι, διαστήματα, γένη, συστήματα, τόνοι, μεταβολὴ καὶ μελοποιία.

Α'. ΠΕΡΙ ΦΘΟΓΓΩΝ.

Φθόγγος ἐν τῇ μουσικῇ εἶνε ἐκπομπὴ τῆς φωνῆς ἐπὶ ὠρισμένον ὕψους (*). Οἱ φθόγγοι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἰσὶ δεκαπέντε ἐν τῷ τελείῳ τῆς δις διαπασῶν συστήματι, διότι εἰς ἕξ αὐτῶν γίνεται κοινὸς τῆς τε βαρυτέρας καὶ δευτέρας διαπασῶν καὶ μέσος πάντων τῶν φθόγγων. Ὁ κατώτατος πάντων τῶν φθόγγων ἐκαλεῖτο Π ρ ο σ λ α μ β α ν ὀ μ ε ν ο ς. Ὡνομάσθη δὲ ὁ φθόγγος οὗτος οὕτω, καθόσον οὐδέποτε ἀπετέλει μέρος τετραχόρδου τινός, ἀλλὰ προσελαμβάνετο ἔξωθεν αὐτῶν διὰ τὴν ἐπὶ μέσῃ συμφωνίαν, ὅπως καὶ ἡ μέση διὰ τὴν ἐπὶ νήτην. «Π ρ ο σ λ α μ β α ν ὀ μ ε ν ο ς μ ἔ ν ο ὦ ν εἰ ρ ῆ τ α ι ὅ τ ι τ ὠ ν ὀ ν ο μ α ζ ο μ ἔ ν ω ν τ ε τ ρ α χ ὄ ρ δ ω ν ο ὕ δ ε ν ἰ κ ο ι ν ω ν εἶ. ἀ λ λ' ἔ ξ ω θ ε ν π ρ ο σ λ α μ β ᾶ ν ε τ α ι διὰ τὴν ἐπὶ μέσῃ ν

(*) «Ἀρμονικὴ ἐστὶν ἐπιστήμη θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ τῆς τοῦ ἡρμωσμένου φύσεως. Ἡρμωσμένον δὲ ἐστὶ τὸ ἐκ φθόγγων καὶ διαστημάτων, ποιᾶν τάξιν ἔχόντων συγκεείμενον». (Εὐκλείδ. εἰσαγωγή ἀρμονικῆ σελ. 1).

(*) «Φθόγγος ἐστὶ φωνῆς πτώσις ἐμμελὴς ἐπὶ μίαν τάσιν». (Εὐκλείδ. σελ. 1).—«Φθόγγος ἐστὶ φωνῆς ἐμμελοῦς μέρος ἐλάχιστον». (Ἀριστείδ. σελ. 9).—«Φθόγγος ἐστὶ φωνῆς πτώσις ἐπὶ μίαν τάσιν» τάσις δὲ μονὴ καὶ στάσις τῆς φωνῆς ὅταν οὖν ἡ φωνὴ κατὰ μίαν τάσιν ἐσθάναι δόξῃ, τότε φασὲν φθόγγον εἶναι τὴν φωνὴν οἷον εἰς μέλος τάττεσθαι». (Γαυδέντ. σελ. § 2).—Φωνῆς πτώσις ἐπὶ μίαν τάσιν ὁ φθόγγος ἐστὶ τότε γὰρ φαίνεται φθόγγος εἶναι τιοῦτος οἷος εἰς μέλος τάττεσθαι ἡρμωσμένον, ὅταν ἡ φωνὴ ἐσθάναι ἐπὶ μιᾷς τάσεως. Ὁ μὲν οὖν φθόγγος τοιοῦτός ἐστιν». (Ἀριστοξέν. σελ. 15).

συμφωνίαν, τὸν ἰκόν ἐπέχων λόγον πρὸς τὴν ὑπάτην τῶν ὑπατῶν» (Ἀριστείδ. Κονῖντ. βιβλ. α' σελ. 10). Μετὰ τὸν Πρόσλαμβάνομενον ἤρχετο ἐπὶ τὸ δεῦν ἢ ὑπάτη ὑπατῶν (*) τοιῦτέστι πρώτῃ τοῦ πρώτου τετραχόρδου, διότι τὸ πρῶτον ὑπατον ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι. «Τ ὁ γ ᾶ ρ π ρ ὠ τ ο ν ὕ π α τ ο ν ἐ κ ᾶ λ ο υ ν ο ἰ π α λ α ι οῖς» (Ἀριστ. Κονῖντ. β. α' σελ. 10). Μετὰ τὴν ὑπάτην ὑπατῶν ἤρχετο ἡ παρυπάτη ὑπατῶν, ἥτις εἶνε ὁ δεύτερος φθόγγος τοῦ τετραχόρδου ὑπατῶν, ἀναβαίνων καθ' ἡμτόνιον ἢ λεῖμμα. Ὁ ὑπατῶν διατόνος ἢ λιχάνος ὁ τῆς ὑπατῶν εἶνε ὁ τρίτος φθόγγος τοῦ τετραχόρδου ὑπατῶν καὶ ἀνέρχεται κατὰ ἓνα τόνον. Ἐκλήθη δὲ λιχάνος, διότι ἐκρούετο πάντοτε διὰ τοῦ λιχανοῦ τῆς ἀριστερᾶς χειρός. Εἶτα ἤρχετο ἡ ὑπάτη μέσων οὔσα ὑψηλοτέρα τοῦ ὑπατῶν διατόνου ἢ λιχανοῦ ὑπατῶν κατὰ ἓνα τόνον. Ἐνταῦθα δὲ συνεπληροῦντο τὸ τῶν ὑπατῶν τετράχορδον σύστημα, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς ὑπάτης ὑπατῶν καὶ λήγον ἐκ τῆς ὑπάτης μέσων. Ἐφεξῆς δὲ ἤρχιζε τὸ δεύτερον τετράχορδον, τὸ τετράχορδον μέσων. Ἀμφότερα δὲ τὰ γειτνιαζόντα τετράχορδα, τὸ τῶν ὑπατῶν δηλονότι καὶ τὸ τῶν Μέσων, ἔχουσι κοινὸν φθόγγον τὴν ὑπάτην μέσων, ὅστις φθόγγος τοῦ μὲν τῶν ὑπα-

(*) Ἡ λέξις ὑπάτη σημαίνει ὑπερτάτη, ἀνωτάτη, ἀκροτάτη. Κατὰ συνέπειαν καὶ ἐν τῇ μουσικῇ σημαίνει τὸν ἀνώτατον, τὸν ὑψιστον φθόγγον τῆς κλίμακος, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ φωνήν, ἀλλὰ κατὰ θέσιν. Οἱ ἀρχαῖοι τὸν πρῶτον ἐπὶ τὸ βαρὺ φθόγγον τῆς κλίμακος ἐκάλεσαν «ὑπάτην», ἦτοι ὑπερτάτην, ἀνωτάτην, ἀκροτάτην ἔχοντες ὑπ' ὅφει οὐχὶ τὴν φωνήν, τὴν ὁποίαν ἐξῆγεν ὁ φθόγγος ἐκ τῆς χορδῆς, ἀλλὰ τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν κατεῖχεν ἐν τῇ στάσει τοῦ ὄργάνου, διότι οἱ ἀρχαῖοι κρούοντες τὰ ἔγχορδα ὄργανα, ἐκράτουν αὐτὰ καθέτως ἔχοντες δηλονότι τὸ μὲν σκάφος τοῦ ὄργάνου πρὸς τὰ κάτω, τὴν δὲ λαβὴν ἢ τὸν πήλιν πρὸς τὰ ἄνω. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μέρος τῆς χορδῆς, ὁπερ ἐξάγει τὸν βαρυτάτον φθόγγον εὐρίσκειται ἐν τῇ τοιαύτῃ στάσει τοῦ ὄργάνου ὑπεράνω πάντων τῶν ἄλλων φθόγγων, ἐκλήθη ὑπάτος (πρῶτος, ὑψιστος) κατὰ θέσιν, ἐνφ' ὧ κατὰ φωνήν ἐστὶν ὁ βαρυτάτος πάντων τῶν ἄλλων. Τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ ὁ Πυθαγόριος Νικόμαχος ὁ Γερασηνὸς λέγων: «Ὁ βαρυτάτος ἐν τῇ διαπασῶν φθόγγος ὑπάτη ἐκλήθη ὑπατον γὰρ τὸ ἀνώτατον, νεατον δὲ τὸ κατώτατον». (Μεῦβώμ. σελ. 10).

τῶν ἐστὶν ὁ ὀξύτατος, τοῦ δὲ τῶν μέσων ὁ βαρύτατος φθόγγος. Ὁ φθόγγος παρυπάτῃ μέσων ἐστὶν ὑψηλότερος τῆς ὑπάτης μέσων κατὰ ἡμιτόνιον ἢ λείμμα. Ἀκολούθως ἤρχετο ὁ λιχανὸς μέσων ἢ μέσων διάτονος, ὦν ὀξύτερος τῆς παρυπάτης

μέσων κατὰ ἓνα τόνον. Μετὰ δὲ τοῦτον ἤρχετο ἡ μέση, διαφέρονσα κατὰ ἓνα τόνον καὶ αὕτη τοῦ λιχανοῦ μέσων. Ἐνταῦθα συνεπληροῦτο τὸ δεύτερον τετραχορδον, ἦτοι τὸ τετραχορδον Μέσων, μετ' αὐτοῦ δὲ συνεπληροῦτο ἡ πρώτη διαπασών. (Ἑλεται συνέχεια)

Α' Διάγραμμα

τῆς συντόνου ἢ σκληροῦς διατονικῆς κλίμακος τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Τόνοι	Μῆκη τόν. διαστημάτων	Ὄνομασίαι τῶν τονικῶν θέσεων	Οἱ τοῦ Παθάρου ἀριθμοί	Φθόγγοι
Τόνος	8	Νήτη ὑπερβολαίων	2304	κε la
τόνος	9	ὑπερβολαίων διάτονος	2592	δι sol
λεῖμμα	243	τρίτη ὑπερβολαίων	2916	γα fa
τόνος	256	νήτη διεξευγμένων	3072	βου mi
τόνος	8	διεξευγμέν. διάτονος καὶ νήτη συνημ.	3456	πα re
τόνος	9	συνημμέν. διάτον. καὶ τρίτη διεξευγμέν.	3888	νη do
λεῖμμα	243	παραμέση	4096	ζω si
ἀποτομή	256	τρίτη συνημμένων	4374	ζω ^ο si ²
λεῖμμα	2048	Μέση	4608	κε la
τόνος	2187	λιχανὸς μέσων ἢ μέσων διάτονος	5184	δι sol
τόνος	243	παρυπάτῃ μέσων	5832	γα fa
λεῖμμα	256	ὑπάτῃ μέσων	6144	βου mi
τόνος	8	λιχανὸς ὑπατῶν ἢ ὑπατῶν διάτονος	6912	πα re
τόνος	9	παρυπάτῃ ὑπατῶν	7776	νη do
λεῖμμα	243	ὑπάτῃ ὑπατῶν	8192	ζω si
τόνος	256	Προσλαμβανόμενος	9216	κε la

Β'. Διάγραμμα

τῆς συντόνου ἢ σκληρᾶς κλίμακος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. (Σύστημα διεζευγμένον)

Ὄνομασίαι τῶν τονικῶν θέσεων	Φθόγγοι	Μαθηματικά	Τόνοι	Μηκὴ Χορδῆς	Πυθαγόρειοι ἀριθμοὶ	
Νήτη ὑπερβολιαίων	τε la' κε	κ' ρ'	τόνος	$\frac{8}{9}$	2304	τετράχορον ὑπερβολιαίων
ὑπερβολιαίων διάτ.	τω sol' δι	Δ' ρ'	τόνος	$\frac{8}{9}$	2592	
τρίτη ὑπερβολιαίων	τη fa' γα	γ' ρ'	λεῖμμα	$\frac{243}{256}$	2916	
νήτη διεζευγμένων	τα mi' βου	β' κ'	τόνος	$\frac{8}{9}$	3072	
διεζευγμένων διάτ.	τω re' πα	α' ρ'	τόνος	$\frac{8}{9}$	3456	τετράχορον διεζευγμέν.
τρίτη διεζευγμένων	τη do' νη	ν' ρ'	λεῖμμα	$\frac{2^3}{256}$	3888	
παραμέση	τα si ζω	ζ' κ'	ἀποτομ.	$\frac{2048}{2187}$	4096	
		ρ' κ'	λεῖμμα	$\frac{243}{256} (*)$	4374	
Μέση	Υποδώριος τε la κε	κ' ρ'	τόνος	$\frac{8}{9}$	4608	προσλαμβαν. Οἱ δύο οἱ αὐτοὶ εἰς τόνος
λιχανὸς μέσων ἢ μέσων διάτονος	Υποφρύγιος τω sol δι	Δ' ρ'	τόνος	$\frac{8}{9}$	5184	
παρυπάτη μέσων	Υπολύδιος τη fa γα	γ' ρ'	λεῖμμα	$\frac{243}{256}$	5832	
ὑπάτη μέσων	Δώριος τα mi βου	β' κ'	τόνος	$\frac{8}{9}$	6144	
λιχανὸς ὑπατῶν ἢ ὑπατῶν διάτονος	Φρύγιος τω re πα	π' ρ'	τόνος	$\frac{8}{9}$	6912	τετράχορον ὑπατῶν
παρυπάτη ὑπατῶν	Λύδιος τη do νη	ν' ρ'	λεῖμμα	$\frac{243}{256}$	7776	
ὑπάτη ὑπατῶν	Μιξολύδιος τα si ζω	ζ' κ'	τόνος	$\frac{8}{9}$	8192	
Προσλαμβανόμενος	Υπερμειξολ. τε la κε	κ' ρ'	τόνος	$\frac{8}{9}$	9216	

(*) Τὸ λεῖμμα ἔχει καὶ ἄλλον ἀριθμητικὸν λόγον ἰσοδύναμον, τὸν $\frac{2187}{2304}$.

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ

Η ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΤ' ΑΝΑΦΟΡΑΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΝ ΤΕΤΡΑΦΩΝΟΝ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Οἱ Ἑλλαδικοὶ ἔθνηκοί, οἱ τὴν φύσιν ἀείποτε λατρεύσαντες καὶ ἐκ ταύτης ἐμπνευσθέντες εἰς ἅπαντα τὰ ἔργα τοῦ ἐπιστητοῦ, εἰς ὃ καὶ ἡ μουσικὴ ὑπάγεται, ἦδον μονοφώνως ὡσαύτως καὶ οἱ μμηταὶ αὐτῶν Ρωμαῖοι καὶ ἐν γένει ἅπαντα τὰ ἀνατολικά ἔθνη, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ Εὐρωπαῖοι, ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας μονοφώνως ἦδον, γέννημα δὲ νεωτέρων χρόνων εἶνε ἡ τετραφωνία. Ἀλλὰ μὴ καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι δὲν ἔχουσι καὶ μονοφωνίας ἐν ταῖς μονωδίαις τῶν μελοδραμάτων τῶν καὶ ἐν ἡμῖνοις ἐκκλησιαστικοῖς καὶ ἐν ἁσμασιν; Αὐταὶ δὲ ἀποτελοῦσι καὶ τὰ ἡδύτερα καὶ παριπαθέστερα μέλη πλὴν τούτου, ἡ τετραφωνία εἶνε μὲν τεχνήσεσσι ἀλλὰ καὶ θεδιασμένη ἔχουσα τὴν ἀμεταβλήτω φύσιν ἀρμόζον. Δὲν εἶνε ἡ μουσικὴ αὕτη τέρεψις καὶ εὐαρέσκεια φυσικὴ, εὐκόλως εἰσδύουσα ἐκ τῶν ὧτων εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλὰ χρεια ἀσκήσεως, χρεια ἐκγυμνάσεως τῶν ὧτων βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον, ἵνα ἀρέσκη καὶ τέρεψι, ἐνῶ ἡ μονόφωνος μουσικὴ εἶνε ἀπλουστερά, εὐκολώτερον διὰ τῶν ὧτων ἀμέσως εἰς τὴν καρδίαν εἰσδύουσα, ἐπιδρῶσα ἀμεσώτερον εἰς τὴν ψυχὴν, διεγείρουσα παρασχηματὰ αἰσθημάτων καὶ παρορμῶσα εἰς προσευχὴν καὶ μετάνοιαν, τοῦθ' ὅπερ καὶ ὁ ἑλληνομαθὴς Ρῶσσος καθηγητὴς κ. Σοκολώφ, διαβεβαιοῦν ἐν τῷ ὁργάνῳ τῆς ἀγιοτάτης Ρωσσοικῆς Συνόδου «Е κ κ λ η σ ι α σ τ ι κ α ἰ Ε ἰ δ ἡ σ ε ι ς» καὶ λεγὼν τὰ ὥραῖα αὐτὰ λόγια περὶ τῆς ἡμετέρας μουσικῆς: «Ἀσυνήθης—λέγει—ἦν δι' ἐμὲ ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλησιαστικὴ μουσική, μονόφωνος, ἰδιόρρυθμος τὸ ὕφος μετ' ἐπικρατούντων μονοφώνων φθόγγων ἄλλ, δσον πλειότερον ἀκούει τις τὴν μουσικὴν ταύτην, τόσον εὐαρεστότερον ἡγεῖ αὕτη καὶ τόσον ἰσχυρότερον ἐπενεργεῖ ἐπὶ τοῦ

αἰσθήματος καὶ διεγείρει εἰς προσευχὴν. Μετὰ δύο τορεῖς λειτουργίας ἐγώ—λέγει—οὐ μόνον εἰθίσθην εἰς τὴν μουσικὴν ταύτην, ἀλλὰ καὶ ἠγάπησα αὐτήν. Καὶ πράγματι, ἀναφωνεῖ ὁ ἴδιος, μόνον ἡ μονόφωνος μουσικὴ γνήσιόν ἐστι προῖόν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἡ ἐκ τῆς καλλιτεχνικῆς ταύτης μελωδίας ἐντύπωσις θὰ παραμείνῃ ἔσαι ἐν τῇ ψυχῇ μου» (*). Εἶνε βεβαίως καὶ ἡ ἀρμονία κάλλους οὐχὶ ἀμέτοχος, ἀλλ' οὐχὶ εὐκόλως καταληπτὴ καὶ αἰσθητὴ ἔτι ἡ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ εἶνε μόνον ἀρμονία, σχεδὸν μέλους ἐστερημένη, ἡ δὲ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ ὅλη μέλος, ἀρμονίας μὴ ἔχουσα ἀνάγκην. Αὕτη μὲν τερπνοτάτη διὰ τὴν ποικιλίαν τοῦ μέλους, ἐκεῖνη δὲ εὐάρεστος διὰ τὴν ἀρμονίαν, τὴν ἐν τῇ ποικιλίᾳ ἐνότητα, ἑκάτερα ἔχουσα τὴν ἑαυτῆς χάριν καὶ ἡδύτητα, ἑκάτερα εὐάρεστος κατὰ διάφορον τρόπον, ἑκάτερα καταλλήλως τὸν ἑαυτῆς σκοπὸν καὶ προορισμὸν ἐκπληροῦσα, ὡς λίαν ὁρθῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ διάσημος Γερμανὸς μουσικὸς κ. Ἑννιγκ. «Ἡ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐκκλησίᾳ διατηρουμένη μονόφωνος ἀπαγγελία καὶ ὠδή, λέγει οὗτος, ἀνυψοῖ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἱεροῦ λόγου καὶ καθιστᾷ αὐτὸν σοβαρώτερον, μεγαλοπρεπέστερον, συγκινητικώτερον καὶ πειστικώτερον, ἐνῶ τοὐναντίον ἡ πολύφωνος ὠδή διὰ τῆς μουσικῆς παιδείας, τὸν ἀκροατὴν ἄλλως πως τέρεπει καὶ διασκεδάζει ὥστε προφανῶς ἐκεῖνη μὲν (ἡ Ἐκκλησιαστικὴ) δηλονότι μουσικὴ) εἶνε προσφοροτέρα καὶ καταλληλοτέρα διὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν, αὕτη δὲ (ἡ Εὐρωπαϊκὴ) δηλονότι τετραφώνος μουσικὴ) διὰ τὴν κοσμικὴν χρῆσιν» (*).

(*) «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» ἀριθ. 37 σελ. 385 ἔτος κβ'.

(*) Ταῦτα ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα σχετικὰ, ἐδόθησαν εἰς τὴν δημοσιότητα κατὰ τὸ 1884 ὑπὸ τοῦ εἰρημένου Μουσικοδιδασκάλου κ. Ἰουλίου

Εἶνε ἡ Ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ αὐτὴ αὐτοτάτη ἢ φυσικὴ μουσικὴ· εἶνε ἡ μουσικὴ τῆς ἀηδόνος καὶ τῶν λοιπῶν ὠδικῶν πτηνῶν περιφρονήσεως ἀξία ; εἶνε ἀτεροπής ; εἶνε ἀηδής ; Τοιαύτη μουσικὴ εὐστροφος, λεπτὴ, χαριεστάτη καὶ ἡδονικωτάτη—ὡς τῆς ἀηδόνος—εἶνε ἡ τοῦ Τερπάνδρου μουσική, ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν μουσικὴ, ἡ τῶν ἀνατολικῶν λαῶν μουσικὴ, διὰ τὴν λεπτότητα καὶ εὐστροφίαν τῶν φωνητικῶν ὀργάνων· εἶνε δὲ φυσικὸν χάρισμα τοῦ κλίματος, ἡ τῶν ἀνατολικῶν λαῶν εὐστροφος καὶ λεπτотάτη φωνὴ τε καὶ μουσική. Τοιαύτης χάριτος στερεῖται ἡ εὐρωπαϊκὴ, ἥς γνῶρισμα ἡ τραχύτης τῆς φωνῆς, ἡ οὖσα ἀποτέλεσμα τῆς τραχύτητος τοῦ κλίματος ἢ καλύπτουσα αὐτὸ τὸ σκληρὸν καὶ τραχὺ τοῦ μέλους διὰ τῆς ἀρμονίας· (*) ἂν ἔλειπεν ἡ ἀρμονία, τουτέστιν ἡ πολυφωνία, ἡ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ θὰ ἦτο σκληρά, τραχεῖα, ἀτέροαμος καὶ οἶονεὶ ἀκατέργαστος, θὰ ἦτο ἐστερημένη πάσης λεπτότητος χάριτος, εὐστροφίας καὶ ἡδύτητος, θὰ ἦτο ἐν ἄλλαις λέξεσι γυμνὴ, πενιχρά, πτωχότατη, ὡς μαρτυρεῖ καὶ αὐτὸς ὁ πολὺς Γερμανὸς Λοβέκιος, ὅστις, ;—ξαιρών τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν μουσικὴν καὶ οἰκτείρων τὴν εὐρωπαϊκὴν διὰ τὴν πενιχρότητά της, λέγει ὅτι «ἡ πτωχεία τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς ἐπέβαλε τὴν περιβολὴν αὐτῆς διὰ τῆς πολυφωνίας, ἐνῶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ δὲν ἔχει ἀνάγκην τοιαύτης, ἔχουσα πλούτον καὶ δυναμένη νὰ ἦναι ἅψ' ἑαυτῆς τερπνὴ καὶ ποικιλωτάτη» (*). Ἄλλ' ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν μουσικὴ, ὡς μονόφωνος, ἔχει χρεῖαν

φωνῆς εὐστροφῆς καὶ μελωδικῆς· ὅταν δὲ ἡ τοιαύτη φωνὴ εὐρεθῇ—καὶ εἶνε οὐχὶ δυσεύρετόν τι χρῆμα—καὶ καλλιεργηθῇ προσηκόντως, ἡ δι' αὐτῆς παράστασις τοῦ μέλους εἶνέ τι ἔκτακτον, εἶνε ἡδονὴ ἀνεκλάλητος, χάρις ἀνέκφραστος, ὑπερβαίνει τὴν δύναμιν πάσης μουσικῆς τελειότητος. Δυστυχῶς ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν μουσικὴ δὲν ἔτυχε τῆς προσηκούσης θεραπείας διὰ τὴν ἀμάθειαν τὴν δεινὴν τῶν ἐκτελεστῶν τοῦ μέλους, δι' ἣν, ἀντὶ προόδου κατέστη ὀπισθοδρομικὴ, ἐνῶ ἡ εὐρωπαϊκὴ, τυχοῦσα καλλιέργειας καὶ ἐπιμελημένης θεραπείας ὑπ' ἀνδρῶν σοφῶν τητα, ἔκφρασιν καὶ δύναμιν, εἰ καὶ λεπτότητος καὶ χάριτος ἐστερημένη.

Διὰ νὰ κατανοήσῃ τις τὴν λεπτότητα καὶ εὐστροφίαν καὶ χάριν καὶ ὑπεροχὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς ὑπὲρ τὴν εὐρωπαϊκὴν, ἥς ἀνεπιτυχὲς κρῶμα καὶ συνονθύλευμα εἶνε καὶ ἡ «ἐνηρμονισμένη», ἃς λάβῃ τινὰ καλλιφωνότατον ἐκ τῶν βορειοτέρων λαῶν, ἃς ἀσκήσῃ αὐτὸν ἐπὶ ἔτη ὀλόκληρα εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν μουσικὴν· ἐν τῇ παραστάσει θὰ ἐκδηλωθῇ εὐθύς τὸ ξενίζον, τὸ τραχὺ καὶ ἀκατέργαστον· ἂν δὲ παρασταθῇ ὑπ' αὐτοῦ ἀμάνες τις λεπτεπίλεπτος, τότε δὴ τότε ὁ γέλως ἔσται ἄσθεστος. Ἀλλὰ λάβε οἰονδήποτε ἐκ τῶν ἀνατολικῶν λαῶν ἐπὶ βραχὺν χρόνον, ἄσκησον αὐτὸν εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν· θὰ ἐκτελέσῃ καὶ μέλος καὶ ἀρμονίαν τελειότερον τοῦ Εὐρωπαϊοῦ. Τελειότερα καὶ λεπτότερά εἰσι τὰ φωνητικὰ ὄργανα, τελειότερα καὶ εὐστροφωτέρα καὶ ἐκφραστικωτέρα ἢ μουσικὴ παράστασις.

Ἰδωμεν ἤδη καὶ τὸ ρινόφωνον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς· τοῦτο εἶνε ἀποτρόπαιον, ὅταν γίνεται ἡ χρῆσις τῆς ρινὸς ὑπερβολικὴ ἐν τῇ παραστάσει. Καὶ τοῦτο δὲν διδάσκει ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν μουσικὴ, ἀλλ' ἡ ἀθλιότης ἐνίων ἱεροφαιτῶν· εἶνε καὶ ἡ οἷς ὄργανον φωνητικὸν καὶ πρῆπει καὶ αὐτὴ νὰ μετάσχη τοῦ μέλους μετὰ τοῦ λάρυγγος ἐν τῷ μέτρῳ τῷ προσήκοντι, μόνις αἰσθητῇ, ὁπότε μαλακώτερον καὶ ἡδύτερον καθίσταται τὸ μέλος, ἐνῶ διὰ τῆς καθαρᾶς λαρυγγοφωνίας γίνεται τραχὺ καὶ σκληρόν. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ ἔχει καὶ σημεῖόν τι ποιότητος ἐνδόφωνον καλούμενον, ὁπότε κλείονται τὰ χεῖλη καὶ ἀπαγγέλλεται εἰς μό-

*Εννιγγ, τοῦ κάλλιστα εἰδότος καὶ τὴν ἡμετέραν Μουσικὴν ἀνεδημοσιεύθησαν δὲ ἐν ἰδιαιτέρᾳ διατριβῇ ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Σακελλαρίδου ἐν Ἀθήναις.—«Αἰὼν» ἔτος ΜΘ', ἀρ. 5210 φύλλ. τῆς 8 Μαρτίου 1888.

(*) Ἡ λέξις ἀρμονία οὐδαμῶς ἀπαντᾷ ὑπὸ τῆς νῦν παρ' Εὐρωπαίους ἀρμονίας, ἥτις δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ τέχνη τοῦ τέρεπιν τὴν ἀκοὴν διὰ κράσεως πολλῶν φθόγγων συγχρόνως ἀκουόμενον. Ἀρμονία παρ' ἀρχαίοις ἐσήμαινεν οὐχὶ τὴν πολυφωνίαν ἐν ἑτεροτονίᾳ, ἀλλὰ τὴν μαθηματικῶς καθαρὰν ἀναλογίαν τῶν τόνων πρὸς ἀλλήλους.

(*) Ἡ ὁρθοτάτη αὕτη γνώμη τοῦ διασήμου Γερμανοῦ Λοβεζίου ἀνεδημοσιεύθη ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἐπίσης διατριβῇ τοῦ ἐν Ἀθήναις Κωνσταντίνου Σακελλαρίδου «Αἰὼν» ἔτος ΜΘ', ἀριθμ. 5204 φύλλ. τῆς 24 Φεβρουαρίου 1888.

νον φθόγγος (οὐχὶ σειρὰ φθόγγων) διὰ τῆς ρινός· τοῦτο δὲ γίνεται ἐν τοῖς κρατήμασι καὶ σπανιώτατα. Ὡστε τὸ ὅλον ρινόφωνον δὲν εἶνε τῆς μουσικῆς ἐλάττωμα, ἀλλὰ τοῦ ἄδοντος· εἶνε χαρακτηριστικὸν τῆς ἑξωτερικῆς λεγομένης μουσικῆς, τῶν ἀσιατικῶν τοῦτέστιν ἀσιμάτων, τῶν ἐπιδιωκόντων σφόδρα τὸ θηλυπρεπὲς καὶ μαλακόν, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ ἐκλελυμένον, ὃ μιμοῦνται, δυστυχῶς, πολλοὶ τῶν ψαλλόντων, τὴν ἡδονὴν θηρεύοντες καὶ ἀπομακρυνόμενοι τοῦ ἀρχαίου σεμινασσοῦ μελούς καὶ ὕφους, ὅπερ ἐκλιπόντων καὶ τῶν τελευταίων μουσικοδι-

δασκάλων Γεωργίου Παιδεστηνοῦ (*) καὶ Κυριακοῦ Ἰωαννίδου, τοῦ καὶ Καλογήρου ἐπνομαζομένου, ἐπεσκοτίσθη εἰ μὴ ἐξέλινεν ἐντελῶς, ἵνα φανῶμεν αἰσιόδοξοι, καθὼς ἐπισκοτίζεται τὸ ἡλιακὸν φῶς ὑπὸ τῶν ἐπιπροσθόντων πυκνῶν συννέφω, κινδυνεύει δὲ νὰ ἐκλείψῃ σὺν τῷ χρόνῳ ὑπὸ τῶν ἄκροισ χεῖλεσιν ἀπτομένων τῆς Θείας τοῦ Δαμασκηνοῦ τέχνης, ἡ ἡμμάθεια τῶν ὁποίων ρίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς θεατριζούσης· καὶ τὸ πολὺ πλῆθος τῶν νεωτεριζόντων ἐκ τοῦ ἔξω κόσμου καὶ τῶν θελόντων νὰ φαίνωνται ὅτι δὲν εἶνε ὀπισθοδρομικοί. (Ἑλεται συνέχεια)

Η ΕΚΛΟΓΗ ΚΑΙ ΕΝΘΡΟΝΙΣΙΣ ΤΗΣ Α.Θ.Π. © © © © ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ Κ.Κ.ΦΩΤΙΟΥ ΤΟΥ Β'

Τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βασιλείου τοῦ Γ' πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος τῇ 29 Σεπτεμβρίου ἐ. ἔ., Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐξελέγη τῇ 7ῃ Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὑπὸ τῆς Ἱεραρχίας Κωνσταντινουπόλεως παμψηφεί ὁ ἀπὸ Δέσμων Φώτιος ὁ Β'. Αὐθημερον δὲ ἐγένετο καὶ ἡ ἐνθρόνισις Αὐτοῦ.

Ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Φώτιος, εἶνε εἷς ἐκ τῶν ἀρίστων καὶ τῶν τὰ μάλιστα διακεκριμένων Ἱεραρχῶν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, διακρινόμενος διὰ τὴν μεγάλην καὶ εὐρεῖαν αὐτοῦ μόρφωσιν, τὴν περὶνοιαν καὶ σύνεσιν, τὴν εὐθυκρίσιν καὶ τὸ αὐστηρὸν τοῦ ἡθους αὐτοῦ. Ἐγεννήθη δὲ ἐν τῇ νήσῳ Πριγκήπῳ τῷ 1878. Τὰ πρῶτα μαθήματα αὐτοῦ διήκουσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μετὰ δὲ τὴν ἐκ Γερμανικοῦ ἐν Κων. πόλει λυκείου καὶ εἰτα ἐκ τοῦ Διδασκαλείου Φιλίππουπόλεως ἀποφοίτησιν αὐτοῦ, ἐφοίτησεν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου καὶ ἀκολούθως εἰς τὴν ἐν Μονάχῳ τῆς Γερμανίας Φιλοσοφικὴν Σχολήν. Μετὰ

τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ἐχειροτονήθη εἰς ἡλικίαν 25 ἐτῶν διάκονος καὶ ἀμέσως πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ τότε Μητροπολίτου Φιλίππουπόλεως καὶ θεοῦ αὐτοῦ Φωτίου, ὅν' οὐ καὶ προχειρισθεὶς εἰς Ἀρχιμανδρίτην, ἐτοποθετήθη Τοποτηρητὴς αὐτοῦ ἐν Φιλίππουπόλει, ἔνθα διέτριψεν ἀπὸ τοῦ 1903 μέχρι τοῦ 1914. Εἶνε φοιτῆς καὶ ἀπερίγραπτα τὰ ἀπερ' ὑπέστη μαρτύρια κατὰ τὸν τῷ 1906 ἀνθελληνικὸν ἐν Βουλγαρίᾳ διωγμὸν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, οἵτινες ἐκακοποίησαν αὐ-

(*) Ἡ «Ἐκκλ. Ἀλήθεια» ἰδοὺ τί ἔχει γράσει κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1881 περὶ τοῦ ὕφους αἰμνήστου Μουσικοδιδασκάλου Γ. Παιδεστηνοῦ: «...Ὁ πρῶτον Πρωτοψάλτης τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ διακεκριμένος ἱεροψάλτης μουσικὸς κ. Γεώργιος Παιδεστηνός ὁ διατηρῶν ἀπαράμειτον τὸ λεγόμενον μουσικὸν ὕφος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, οὐτινος τὰς καλλονὰς καὶ τῶν ἀλλογενῶν οἱ τῆς μουσικῆς ἐγκρατεῖς, ἀνομολογοῦσι, καίτοι ἐξωκοιωμένοι ἔχοντες τὸ οὐς πρὸς ἄλλο ὕφος μουσικόν, καὶ εὐχταῖον ἵνα καὶ ἄλλοι τῶν ἱεροψαλτῶν μὴ μῶνται ἐπὶ διαφυλάξει τοῦ πατροπαράδотου τούτου κειμηλίου.

τὸν δεινῶς καί, ἀποσπᾶσαντες μέρος τῆς γενειάδος καὶ τῆς κόμης αὐτοῦ, μετέφεραν καὶ ἐγκατέλειψαν αὐτὸν ἡμιθανῆ εἰς τὰ ἐν Φιλιππουπόλει γαλλικὰ νοσοκομεία. Μετὰ τὴν ἀνάρρωσιν αὐτοῦ ἀνέλαβε καὶ πάλιν τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, ἀλλ’

ἤδη ὑπὸ τὸν τίτλον καὶ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Γενικοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου ἐν Βουλγαρίᾳ, ὅτε τῶν Μητροπολιτῶν, ὡς καὶ πολλῶν ἱερέων ἐκδιωχθέντων ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν.

Ὑπὸ τὴν νέαν αὐτοῦ ιδιότητα εἰργά-

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Φώτιος δ΄ Β’.

σθη ὁ Φώτιος καὶ εἶνε γνωστὴ ἡ δρᾶσις αὐτοῦ, καθόσον κατόρθωσε νὰ ἐπανακτήσῃ ἀπωλεσθέντα δικαιώματα καὶ νὰ ἐπανιδρύσῃ ἐκκλησίας καὶ σχολεῖα. Ἡ δὲ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἐκτιμῶσα τὰς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος ὑπηρεσίας αὐτοῦ, ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ τοῦ ἀνωτέρου Ταξιαρχοῦ. Ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς συγγραφῆς ἱστορικοῦ ἔργου περὶ τῆς πολιτείας καὶ τῶν ἐνεργειῶν τῶν Βουλγάρων, ὡς

καὶ διὰ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ἐν Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ ἀνθοῦντος ἕως τότε Ἑλληνισμοῦ, σημαντικὰς προσέφερεν ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἔθνος. Ὡς Ἐπίσκοπος Εἰρηνουπόλεως ἀφῆκε τὰς καλλιτέρας ἀναμνήσεις ἐν Κοζάνῃ. Εἰς δὲ τὸ Πέραν, ἔνθα διωρίσθη Ἀρχιερατικῶς Προϊστάμενος τῷ 1923, κατέστη τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς λατρείας τῆς Κοινότητος διὰ τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ καθήκον ἀγάπην καὶ

ἀφοσιώσιν αὐτοῦ, διὰ τὰς ἀγαθοεργίας, τὰ ἔργα φιλανθρωπίας καὶ διὰ τὸνεὺθὺν αὐτοῦ χαρακτηῖρα.

Ἐντεῦθεν προήχθη εἰς τὴν Μητροπό-

λιν Δέσπων. ἔνθα παρέμεινε μέχρι τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ, διατελὼν ταυτοχρόνως καὶ μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Τῇ Κυριακῇ τοῦ Θωμᾶ, 12ῃ Μαΐου ἐ. ἔ. καὶ ὥρα 10—12 π. μ. **ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ** τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου Συναυλία Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ὑπὸ τοῦ πρὸς διάδοσιν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν Μουσικῆς Συλλόγου.

Πρὸ ταύτης καὶ κατὰ τὰ διαλείμματα αὐτῆς ὁμίλησεν ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου καὶ Διευθυντῆς τῆς Χορωδίας αὐτοῦ κ. Σίμων Καρᾶς, ὁ δημιουργὸς καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Συλλόγου, περὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ Σωματείου. Εἶτα ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιον τῆς Ἑλλήν. Μουσικῆς, ἀποδείξας δι' ἐπιχειρημάτων τὴν ἐκ τῆς ἀρχαίας καταγωγὴν αὐτῆς, τὸ παρρωχημένον μεγαλεῖον αὐτῆς, τὸ κάλλος, τὴν εὐρυθμίαν καὶ τὴν σεμνότητα αὐτῆς καὶ ἐκάκισε δριμύτατα τὴν πρὸς αὐτὴν ἀξιοκατάκριτον ἀδιαφορίαν τῶν ἀρμοδίων, ὡς καὶ τινες τῶν νεοτεριζόντων ἱεροψαλτῶν καὶ μελοποιῶν, οἵτινες διὰ τῆς τακτικῆς αὐτῶν ὠδήγησαν τὴν θεσπεσίαν ταύτην τέχνην εἰς τὸ σημερινὸν αὐτῆς κατάντημα.

Κατόπιν, λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῶν θεμάτων τῆς Συναυλίας, ὁμίλησε περὶ τῶν παλαιῶν μουσικοδιδασκάλων καὶ περὶ τοῦ ἔργου αὐτῶν, ἰδίᾳ δὲ περὶ τῶν Χρυσάφων Παλαίου τε καὶ Νέου, περὶ τοῦ Κουγκουζέλου καὶ Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου, ἀνέφερε τὸν παλαιὸν Στιχηράριον, τὰ Βυζαντινὰ μουσικὰ χειρόγραφα καὶ τὴν παλαιὰν μουσικὴν καὶ ἐτόνισεν ὅτι ἐφ' ὅσον δὲν γίνεται χρῆσις ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν ἔργων τῶν παλαιῶν συνθετῶν, εἶνε ἀστείον νὰ ὁμιλῶμεν περὶ Βυζαντινῆς Μουσικῆς.

Ἡ χορωδία τοῦ Συλλόγου, ὑπὸ τὴν δεξιὰν διεύθυνσιν τοῦ κ. Σίμ. Καρᾶ, ἐξέτελεσε τὰς κάτωθι συνθέσεις μετὰ διπλῆς ἀρμονικῆς συνηχίσεως, τεθείσης ὑπ' αὐτοῦ καὶ προσδιδούσης εἰς τὸ μέλος ἐξαιρετικὴν χάριν καὶ ἔκφρασιν :

1ον. Τὸ κατὰ παράδοσιν ψαλλόμενον «Χριστὸς ἀνέστη».

2ον. Τὸ ἀργὸν Κάθισμα «Τὸν τάφον σου, Σωτὴρ» Πέτρου Πελοποννησίου (1750).

3ον. Τοὺς Εἰρημὸς καὶ τὰ τροπάρια τοῦ Κανόνος τοῦ Πάσχα, Πέτρου Πελοποννησίου.

4ον. Τὸ «Ὁ Ἄγγελος ἐδόξα» Πέτρου Πελοποννησίου.

5ον. Τὰ στιχηρά τοῦ Πάσχα, Πέτρου Πελοποννησίου.

6ον. Δόξα καὶ νῦν «Ἀναστάσεως ἡμέρα» Χρυσάφου τοῦ Νέου (1600 μ.Χ.).

7ον. Στίχους τινὰς ἐκ τοῦ πολυελέου «Δοῦλοι Κύριον» τοῦ πλ. α' ἤχου Πέτρου Πελοποννησίου.

8ον. «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον» Ἰωάννου Κουγκουζέλη τοῦ Μαῖστορος (1100).

Τόσον ὁ διευθυντῆς, ὅσον καὶ τὰ μέλη τῆς Χορωδίας, εὐρίσκοντο εἰς τὸ ἕνθος αὐτῶν ἐκτελέσαντα πιστῶς καὶ μετ' ἐξαιρετικῆς εὐρυθμίας καὶ χάριτος τὰ τόσον παλαιὰ ὅσον καὶ δύσκολα μαθήματα τῆς συναυλίας.

Παρατεταμένα χειροκροτήματα ἐκάλυψαν τὸ τέλος τῆς συναυλίας ἐκείνης, πάντες δὲ συνεχάρησαν ἐγκαρδιώτατα τὸν τε κ. Καρᾶν καὶ τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου, ἅτινα συνετέλεσαν νὰ φανῇ τὸ κάλλος τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν Μουσικῆς καὶ ἐντροφήσῃ τὸ ἀκροατήριον ἐπὶ δύο ὥρας εἰς τὸν Πα-

ράδεισον τῆς θείας τέχνης τοῦ Λαμασκηνοῦ.

Μετὰ ζωηροτάτου ἐνδιαφέροντος παρακολουθοῦντες τὴν ἐντατακτὴν ἐργασίαν τοῦ καλοῦ τούτου Συλλόγου ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ, εὐχόμεθα αὐτῷ εὐδώσιν τοῦ ἔργου αὐτοῦ.

≈≈

Τῇ 27ῃ Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ. συνήλθον ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τὰ μέλη τοῦ ἰδρυθέντος Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου «Ἰωάννης ὁ Λαμασκηνὸς» εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν συνεδρίασιν.

Κατὰ τὴν συνεδρίασιν ταύτην ἀνεγνώσθησαν τὰ ἄρθρα τοῦ συνταχθέντος Καταστατικοῦ τοῦ Συλλόγου. ἅπερ καὶ ἐνεκρίθησαν ὑπὸ τῶν παρόντων μελῶν. Εἶτα δὲ ἐξελέγη ἐπιτροπὴ, διὰ τὴν ἐνέργειαν πρὸς ἔγκρισιν τοῦ Καταστατικοῦ παρὰ τοῦ Πρωτοδικείου, ὡς καὶ διὰ πᾶσαν προκαταρκτικὴν ἐνέργειαν, ἀφορῶσαν τὴν ἐκλογὴν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου διὰ τὴν περαιτέρω σταδιοδρομίαν τοῦ Σωματείου. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀποτελεῖται ἐκ τῶν κ. κ. Ἐμμ. Φαρέκα, Ν. Παπᾶ, Α. Δάκουλα, Κ. Κουτσούκου, Γ. Παπαγαρουφάλη, Γ. Βαληνδρᾶ καὶ Βογιατζῆ.

Ὡς πληροφοροῦμεθα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ μουσικοδιδασκάλου τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς, κ. Γ. Προβάκη ὑποβαλόντος παραίτησιν λόγῳ γήρατος καὶ ὑπὸ σύνταξιν τεθέντος, μουσικοδιδάσκαλος τῆς Σχολῆς ταύτης διωρίσθη ὁ δεξιὸς ἱεροψάλτης τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς (Βαλουκλή) κ. Μιχαὴλ Χατζηθανασίου. Λαμβανομένης ὁμῶς ὑπ' ὅψιν τῆς ἀγροαμιατώσνης, ἣτις χαρακτηρίζει τὸν νέον μουσικοδιδάσκαλον, νομίζομεν ὅτι δὲν δύναται ἡ σεβαστὴ Ἐφορεία τῆς Σχολῆς νὰ καυχηθῇ ὅτι ἐπέτυχεν ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν μουσικοδιδασκάλου, διότι φρονοῦμεν ὅτι ἐν Σχολῇ, οἷα ἡ Θεολογικὴ Χάλκης, ἐν ἣ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐδίδαξαν τὴν ἡμετέραν μουσικὴν οἱ μεμορφωμένοι μουσικοδιδάσκαλοι Ἀλέξανδρος, Βυζάντιος καὶ Γεώργιος Προβάκης, ἔδει νὰ διορισθῇ μουσικοδιδάσκαλος ἔχων τὰ προσόντα ἐκείνων, ἐνῷ ὁ διάδοχος αὐτῶν κ. Μ. Χατζηθανασίου, τὸν ὁποῖον κάλλιστα γνωρίζομεν, οὐ μόνον ἀγροαμιατὸς εἶνε, ἀλλὰ καὶ ἄμιτος, καθόσον ἡ μουσικὴ αὐτοῦ μόρφωσις, παραβαλλομένη πρὸς τὴν μουσικὴν μόρφωσιν ἐκείνων, τυγχάνει μηδαμνῇ.

ΑΣΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

1. Δοξαστικά.

Τὰ ἐν τοῖς τεύχεσιν ἡμῶν δημοσιευόμενα καὶ δημοσιευθησόμενα δοξαστικά τοῦ τε ἐνιαυτοῦ καὶ τοῦ Τριηθίου τοῦ ἡμετέρου Διευθυντοῦ, ὄντα συντεθειμένα διὰ τῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ ἅπ' αἰῶνων ἐν χρήσει κλασικῶν μουσικῶν γραμμῶν, ἐντέχνως καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ κεμένου συναρμολογηθέντων, διακρίνονται διὰ τὸ σεμνοπρεπὲς ἐκκλησιαστικὸν αὐτῶν ὕψος, τὴν εὐμέλειαν καὶ τὴν εὐρυθμίαν. Ἐμελοποιήθησαν δὲ ὑπ' αὐτοῦ ὅτε ἦτο νεώτατος, τριάκοντα ἑτῶν περὶπου.

2. Τὰ σχολικὰ ᾠσματα τοῦ ἡμετέρου Διευθυντοῦ.

Περὶ τούτων σχετικὰς πληροφορίας ἴδε ἐν τῷ προηγουμένῳ τεύχει.

3. Δύναμις «Τὸν Σταυρόν σου προσκηνοῦμεν», «Ἄξιον ἐστίν»

Τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἔργα τοῦ Γ. Ραιδεσθινοῦ, ἅπερ διακρίνονται διὰ τὸ σεμνοπρεπὲς καὶ ἀρχαῖον αὐτῶν ὕψος καὶ ἅπερ ὡς ἐκ τούτου εἰσι περιζήτητα, τυγχάνουσι τοσοῦτον γνωστά, ὥστε πᾶς περὶ αὐτῶν λόγος νὰ ἦνε περιττός. Διαβεβαιούμεν δὲ τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν ὅτι θέλομεν δημοσιεύῃ ἔστιν ὅτε ἔργα τοῦ ἀμύμητου τούτου μελοποιοῦ.

4. Δύναμις «Ἅγιος ὁ Θεός».

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πολύτιμος ἡμῶν συνεργάτης καὶ φίλος κ. Τριαντάφυλλος Γεωργιάδης, τυγχάνει εἰς τῶν διακεκριμένων συγχρόνων μουσικῶν καὶ μελοποιῶν ἡμῶν. Τὰ δὲ ἔντεχνα ἐκκλησιαστικά αὐτοῦ μουσουργήματα διακρίνει εὐρυθμία καὶ χάρις. Τὸ ἐν τῷ παρόντι τεύχει δημοσιευόμενον «Δύναμις», ὡς καὶ τὰ προσεχῶς δημοσιευθησόμενα ἔργα αὐτοῦ ἐμελοποίησεν ἐν Τραπεζοῦντι τῷ 1909. Ἐψάλε δὲ ταῦτα ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ πρῶτον ἐν τῷ ἐν Γαλατῇ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ὅτε διετέλει πρωτοψάλτης ἐκεῖ, τὸ δεύτερον ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ἱερῷ Ναῷ καὶ τὸ τρίτον ἐν τῇ κατὰ Χάλκην ἱερᾷ Θεολογικῇ Σχολῇ, ἣς οἱ μαθηταί, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τινες μακρὰν παντός ἐγωΐσμου ἱεροψάλται, ἔμειναν κατενθουσιασμένοι, τόσον διὰ τὸ μέλος, ὅσον καὶ διὰ τὸν ρυθμὸν αὐτῶν. Πολλοὶ δὲ τῶν ἱεροψαλτῶν Κωνσταντινουπόλεως ἐζήτησαν καὶ ἔλαβον αὐτά.

5. Μοιρολόγι καὶ δημῶδη ᾠσματα Πελοποννήσου.

Τὰ ᾠσματα ταῦτα ἐστάλησαν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ κ. Σίμ. Ι. Καρᾶ, ὅστις ἔγραψεν αὐτὰ κατ' ἀπαγγελίαν τῶν γονέων αὐτοῦ Ἰωάννου καὶ Σπυριδοῦλας Καρᾶ ἐκ Στροβιτίου τῆς Ὀλυμπίας. Εἰσὶ δὲ ἀνέκδοτα.

Β. ΜΕΡΟΣ

ΑΣΜΑΤΙΚΟΝ

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Τῇ 11ῃ Ὀκτωβρίου, εἰ τύχει ἐν Κυριακῇ ἢ τῇ πρώτῃ μετ' αὐτὴν ἐρχομένη Κυριακῇ, ψάλλεται ἡ Ἀκολουθία τῶν Ἀγίων Πατέρων τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῆς ἐν Νικαίᾳ τῷ 787 συνελθούσης κατὰ τῶν Εἰκονομάχων.

Δοξαστικὸν τῶν Αἰνῶν

ὑπὸ τοῦ Οἰκονόμου Θεοδώρου Ι. Θωΐδου

Ἦχος λ̣ δ̣ ἦ Νη̣ ζ̣

Δοξα Πατρί και Υἱω
 ωω Πνεεεευμααατι
 των Αγιων Πατερων ο χοοροο
 ος εκ των της οικου μεεενη ης
 περααατωων συυυυν δρααμω
 ωωωωων Δ Πατροοοος και Υιυι

ου ου ου ου και αι Πνευμα α τος Α α α γι ι ι
 ι ι ι ι ου ου μι αν ου ου σι ι ι ι ι αν
 ε δο ογμα α τι σε και φυ υ υ υ υ υ γι ι
 ι ι σιν και το μι στη η η η η ρι ι ι το μυ
 στη η ρι ι ον της Θε ο λο γι ι ι ι α ας
 τρα νω ω ω ω ως πα ρε ε δω ω κε τη
 Εκ κλη σι ι ι ι ι ι ι ι α ους ευ
 φη μου ου ουν τες ε εν πι ι ι ι ι ι ι σται
 μα κα ρι ι ι ι ι σω ω ω ω με ε εν λε ε ε ε
 ε ε ε γο ο ο ο ο ο ο ο ον τες Ω θει ει
 ει ει ει ει ει α πα α α ρε ε ε ε εμ βο ο
 ο παρεμβο ο λη η η η η η θε η γο
 ο ροι ο ο ο πλι ι ι ται πα ρα τα α α α
 α α α α α ξε ε ε ε ε ε ε ε ως Κυ ρι ι

ε νη ης α α γλα α α α α α ι ι ι ι
 σμα Δ εκ τε νω ως προ βε ε ευ σα α τε ε
 ε ε ε ε ε ε ε ε ε υ πε ε ερ τω ων ψυ
 χω ω ω ων η η η η μω ω ω ων υ
 Δ

Υποεργασίονος - μεσαντική Παινή των
 αχαιών ημεών

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΟΥ ΜΥΡΟΒΛΗΤΟΥ

Δοξαστικὸν τῶν Αἰνῶν.

Μελοποιήθην ὑπὸ τοῦ Οἰκονόμου Θεοδώρου Ι. Θωΐδου

Ἦχος Δ Πα γ

Δο ο ξα Πατρι ι ι ι και αι Υι ι ι ω π
 και Α α γι ι ω Πνε ε ε ευ μα α α α τι π
 Τον λογ χαις κλη η ρω σα α α α με ε ε ε νον π
 της σω τη ρι ι ι ι ου πλε ευ ρα α α ας Δ ο
 Δ

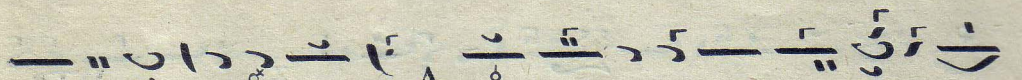

χα α α α ρι ιν της νυ γει ει ει σης τη η λο ο ογ
 χη ⁶ εξ η ης η η η μιν πη γα α α ζει ει ει ο
 Σωω τη η η ηρ ⁶ λ ζω η η ης και α φθαρ σι ι ι
 ας να α μα α α τα ^π q Δη μη η η τρι ον
 τι ι μη σωωμεν ^Δ τον σο φω τατον εν δι δα α χαις ^Δ
 και στε φα νι ι τη η ην εν Μα α α αρ τυ υ υ
 υ σι ^π q τον δι αι αι μα α τος τε ε λε σαν τα α ^Δ
 τον της α θλη η η σε ε ως δρο ο ο ο μον ^π q και
 θα αυ μα α σι ιν ε εκ λαμ ψα αν τα πα α α α ση η
 τη οι κου με ε ε ε νη ^π q τον ζη λω την του Δε ε
 σπο ο ο του και συμ πα α θη η φι λο ο ο ο πτω ω ω
 ω χον ^π q τον εν πολλοις και αι αι πο ολ λα α κισ κιν
 δυνοις χα λε ε ποις ⁶ τον Θεσ σα λο νι κε ε ων προ ι
 στα α α με ε ε ε νον ^π q ου και την ε ε τη

σι ι ον μνη η η μην γε ραι αι αι ρο ο ο ον
 τες δο ξα α ζο ο μεν Χριστο ο ο ο ον τον Θε ε
 ο ο ο ο ον τον ε νερ γου ουντα α δι α αυ
 του πα α σι τα ι ι α μα α τα α
 Και νυν και α ει ει
 Καὶ νῦν Θεοτοκίον
 Ἦχος ἁγίος Βούχ
 και εις τους αι ω νας των αι ω νων α μην
 Ρυσαι η μας εκ των α ναγ κων η μων Μη τερ Χριστου
 του Θεου η τε κου σα τον των ο λων Ποι η την
 να παν τες κρα ζω μεν σοι χαι ρε η μο νη προ στα σι α
 των ψυχων η μων

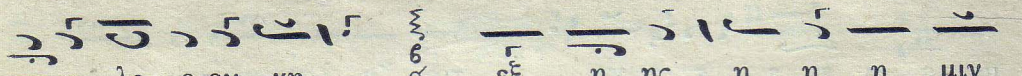
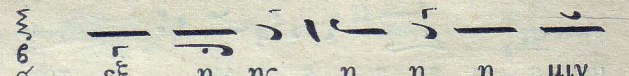
Τὸ αὐτὸ ἀργότερον ὑπὸ τοῦ ἰδίου.

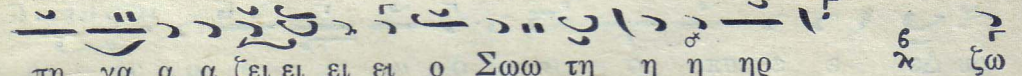
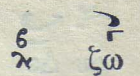
Ἦχος Πα

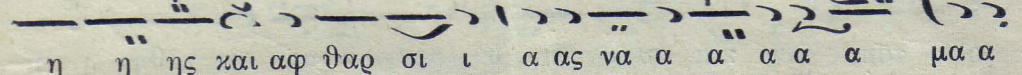
Τον λογ χαι αις κλη η ρω σα α α με ε ε
 ε λε ε ε ε νον της σω τη ρι ι ι ι ι ου

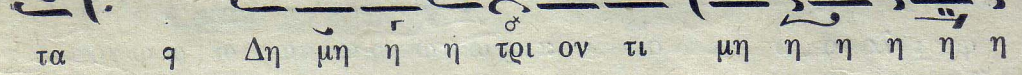

 πλε ευ ρα α α ας την χα α α α α α α α

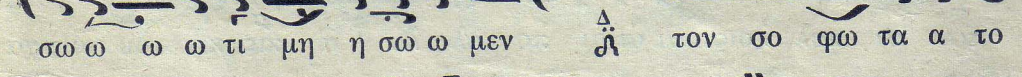
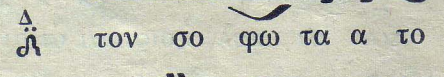

 ρι ι ι ι ι ιν της νυ γει ει ει σης

 τη η λο ο ο γ χη εξ η ης η η η μιν

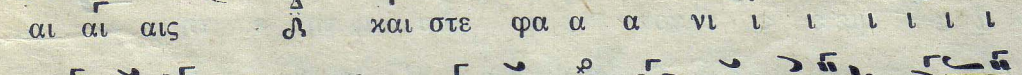
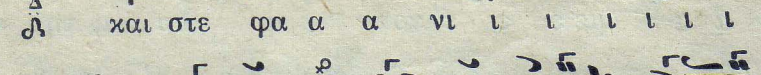

 πη γα α α ζει ει ει ει ο Σωω τη η η ηρ ζω

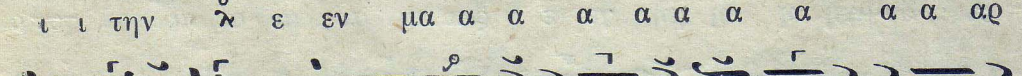
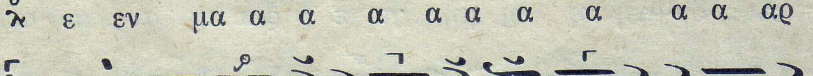

 η η ης και αφ θαρ σι ι α ας να α α α α α μα α

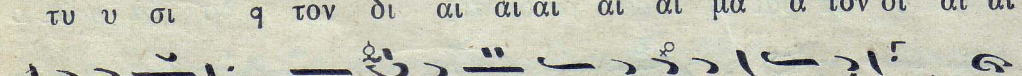

 τα ρ Δη μη η η τρι ον τι μη η η η η η η

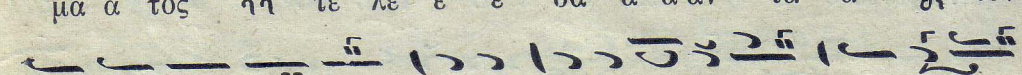
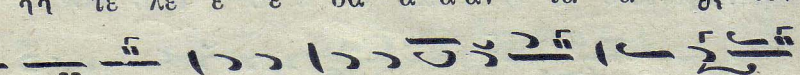
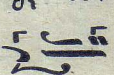

 σωω ω ω τι μη η σωω μεν τον σο φω τα α το

 ον ε ε εν δι ι ι ι ι ι δα α χαι αι αι αι

 αι αι αις και στε φα α α νι ι ι ι ι ι ι

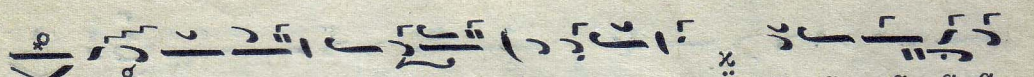

 ι ι την ε εν μα α α α α α α α α α ρ

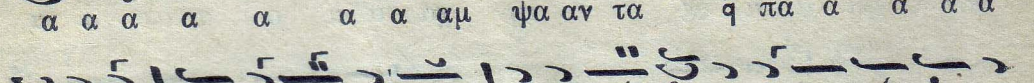

 τυ υ σι π τον δι αι αι αι αι αι μα α τον δι αι αι

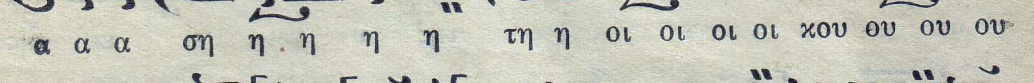

 μα α τος τε λε ε ε σα α α αν τα α τον

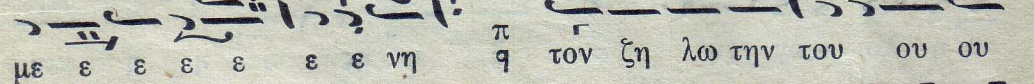

 της α θλη η η σε ε ω ως δο ο ο ο ο ο ο

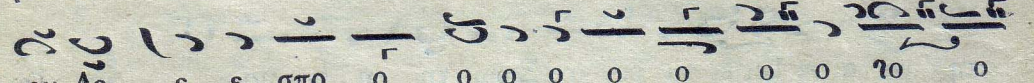

 ο ο μον π και αι θαν μα α σιν ελ λα α α α α

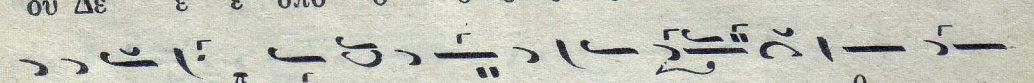

 α α α α α α α αμ ψα αν τα πα α α α α

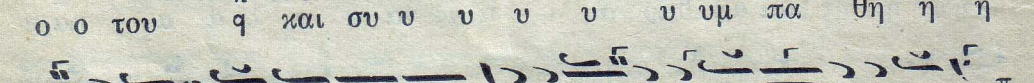

 α α α ση η η η η τη η οι οι οι οι κου ου ου ου

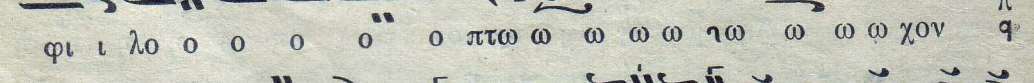

 με ε ε ε ε ε ε νη π τον ξη λω την του ου ου

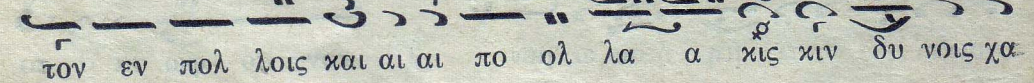

 ου Δε ε ε σπο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

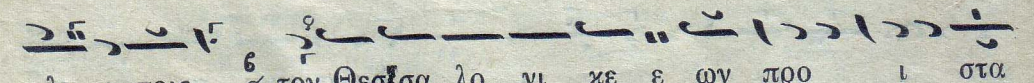

 ο ο του π και συ υ υ υ υ υ υ υμ πα θη η η

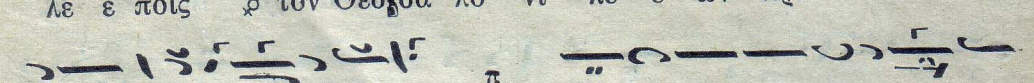

 φι ι λο ο ο ο ο ο πτω ω ω ω ω ω ω ω χον π

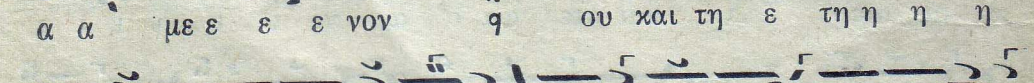

 τον εν πολ λοις και αι αι πο ολ λα α κισ κιν δυ νοις χα

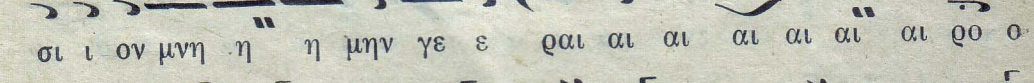

 λε ε ποις 6 τον Θεο σα λο νι κε ε ων προ ι στα

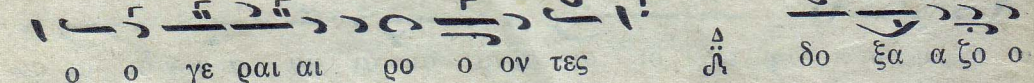

 α α με ε ε ε νον π ου και τη ε τη η η η

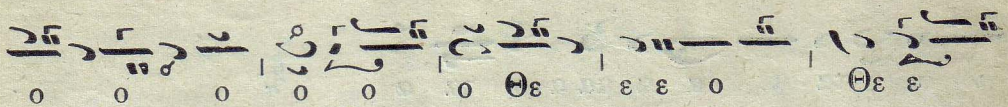

 σι ι ον μνη η η μην γε ε ραι αι αι αι αι αι ρο ο

 ο ο γε ραι αι ρο ο ον τες Δ δο ξα α ζο ο

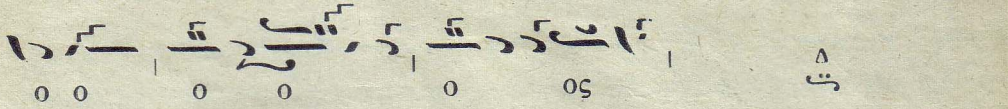

 μεν Χριστο ο ο ο ον τον Θε ε ο ο ο ον Δ τον

 ε νερ γου ου ουν τα α α δι α αυ του ου ου ου ου

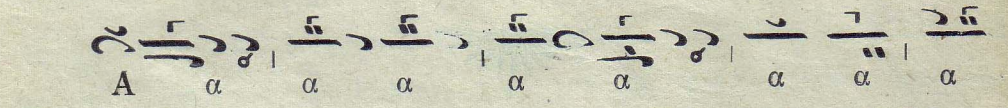

 ου ου ου ου ου ου 6 πα α α σι τα α α α ι α

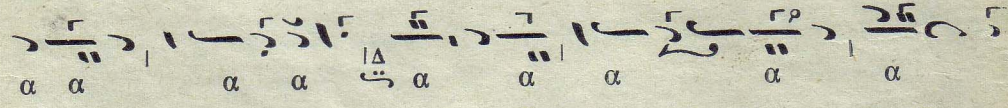
 0 0 0 0 0 0 Θε ε ε 0 Θε ε

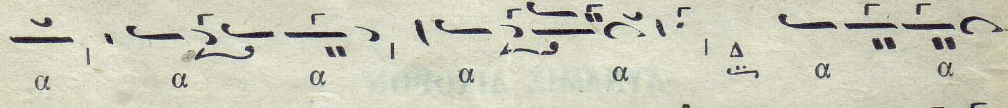
 0 0 0 0 0 05

 Α α α α α α α α α

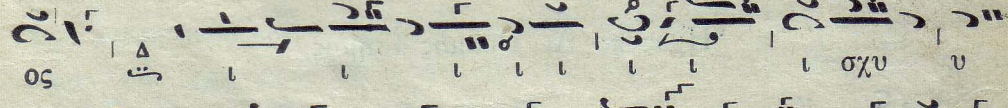
 α α α α α α α α

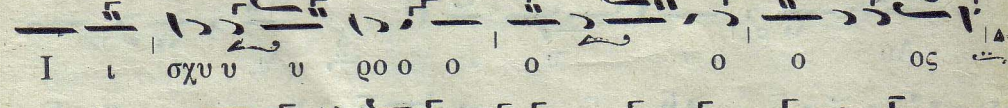
 α α α α α α α α

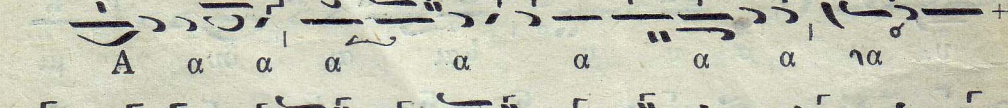
 α α α α Α γι 0 0 0 0

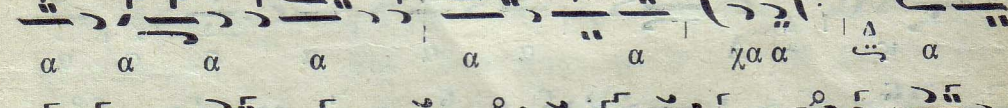
 05 σχυ υ υ υ υ υ υ υ υ

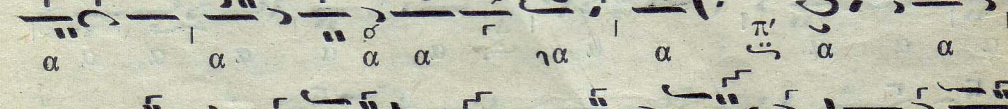
 Ι σχυ υ υ 00 0 0 0 0 0 0 05

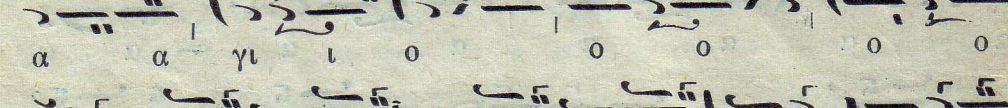
 Α α α α α α α α α

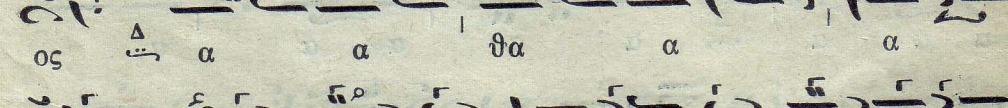
 α α α α α α χα α α

 α α α α α α π' α α

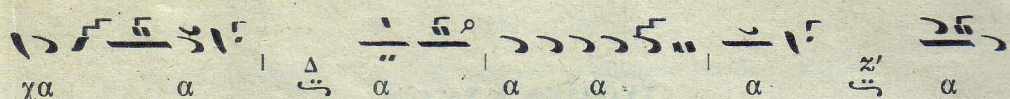
 α α γι 0 0 0 0 0 0

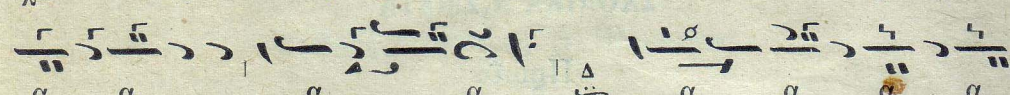

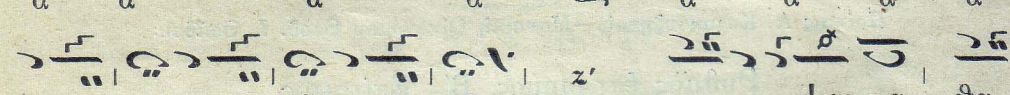
 05 α α θα α α

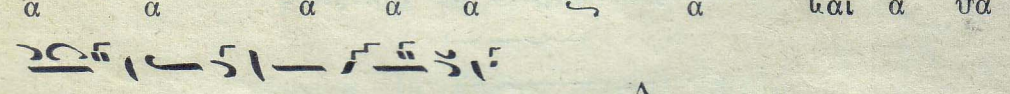

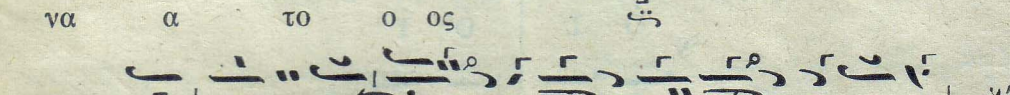
 α α α α α α α α

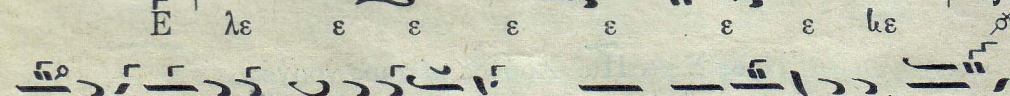

 χα α α α α α α α α

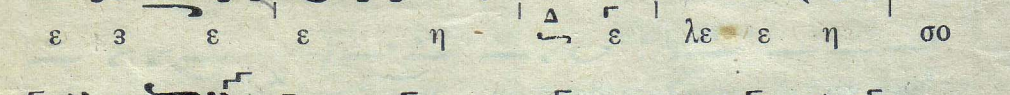

 α α α α α α α α

 α α α α α α α α

 να α το ο ος

 Ε λε ε ε ε ε ε ε

 ε ε ε ε η ε λε ε η σο

 ον η μα α α α α α ας

Δ Η Λ Ω Σ Ε Ι Σ

Οἱ λαμβάνοντες τεύχη τοῦ “ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ,” καὶ μὴ ἐπιστρέφοντες αὐτὰ ἐντὸς μηνὸς τὸ βραδύτερον, θεωροῦνται συνδρομηταὶ αὐτοῦ καὶ παρακαλοῦνται, ὅπως ἀποστείλωσιν ἡμῖν τὴν συνδρομὴν αὐτῶν, ἵνα μὴ παύσῃ ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀποστολὴ τοῦ περιοδικοῦ, ὅπερ θ’ ἀποστέλλεται μόνον εἰς τοὺς προπληρώνοντας τὴν συνδρομὴν.

Γίνεται δεκτὴ πρὸς δημοσίευσιν πᾶσα σοβαρὰ περὶ μουσικῆς μελέτη.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

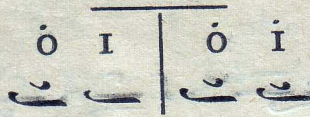
ΣΧΟΛΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ

Πρωΐα

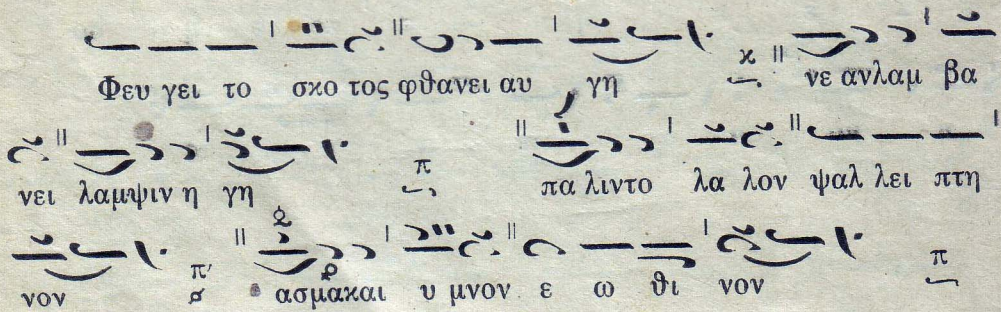
Ποίησις Α. Κατακουζηνού. — Μουσική Οικονόμου Θεοδ. Ι. Θωΐδου.

Ρυθμός ἐπτάσημος. Β'. Ἐπίτριτος

(— — —)

Ἦχος λ̣ Π̣α. Χρόνος μέτριος γοργός.

I

Φεύγει τὸ σκότος, φθάνει αὐγή.
 Νέαν λαμβάνει λάμψιν ἢ γῆ.
 Πάλιν τὸ λάλον ψάλλει πτηνὸν
 ᾠσμα καὶ ὕμνον ἐωθινόν.

II

Τ' ἄνθη στολίζει δρόσος στιλπνή,
 αὔρα πρωίας πνέει τερπνή.
 Χαίρει ὁ κόσμος χαίρω κ' ἐγώ.
 Τὸν Ζωοδόχον δοξολογῶ.

4. Ἡ ἀντάρκεια.

Ποίησις Ἀγγέλου Βλάχου, — Μουσικὴ Οἰκονόμου Θεοδ. Ι. Θωΐδου.

Ρυθμὸς ἐπτάσημος. Β'. Ἐπίτεριτος.

Ἦχος $\frac{4}{4}$ Πα. Χρόνος μέτριος γοργός.

Τη η ην ζω ω η ην σου ου αν πο ο

θης ε ευ τυ υ χη ης να ζη η η

η η η σης π μη η ζη η τει εις να α

δο ξα α α σθης η η η τε ε

να πλου τη η η σης π Ας

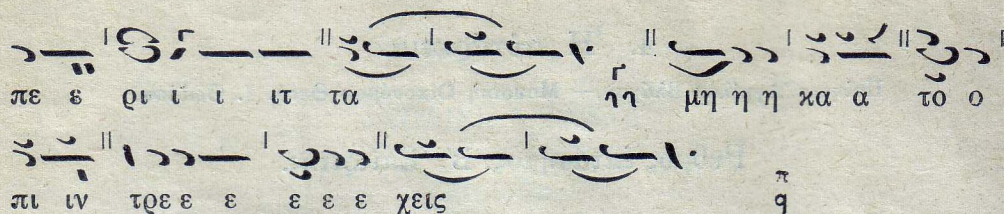
σου ει ει νε α αρ κε ε τα

μο νον ο ο σα ε ε ε ε ε χεις

μη ζη τει εις τα πε ε ρι ι ι ι ι τα

μη η κα α το ο πιν τρε ε ε ε ε ε

χεις π μη ζη τει εις τα

I

Τὴν ζωὴν σου ἂν ποθῇς
 εὐτυχὴς νὰ ζήσης,
 μὴ ζητεῖς νὰ δοξασθῇς,
 μήτε νὰ πλουτήσης.

II

Ἄς σοῦ εἶναι ἀρκετὰ
 μόνον ὅσα ἔχεις,
 μὴ ζητεῖς τὰ περιττά,
 μὴ κατόπιν τρέχεις.

III

Κύτταξε πῶς τὰ πτηνὰ
 τρέχουν εἰς τὰ νέφη.
 Δι' αὐτὰ τίς μεριμνᾷ;
 Ὁ Θεὸς τὰ τρέφει.

V

Ὁ Θεὸς καὶ δι' ἡμᾶς
 μεριμνᾷ, ἡσύχει.
 Δίχως πλούτη καὶ τιμὰς
 ζῆσε καὶ εὐτύχει.

5. Τὸ διάλειμμα.

Μουσική Οικονόμου Θεοδ. Ι. Θωϊδου

Ρυθμὸς τετράσημος. Χρόνος μέτριος γοργός.

Ἦχος ᾤ ᾤ Ἐναρμόνιος Πα

Ω ρα δι α λειμ μα τος παυσις του μαθηματος π (δὶς)
 θα βαεθου με τω ρα ο λοι στην αυ λη στοπερι βο λι π (δὶς)

I

Ὡρα διαλείματος
 παῦσις τοῦ μαθήματος·
 θὰ βρεθοῦμε τώρα ὅλοι
 στήν αὐλὴ σὶς περιβόλι.

II

Ἐξω θὰ μιλήσωμε
 καὶ θὰ τραγουδήσωμε.
 Τὶ ὥραϊα τραγουδάκια
 ἔξέχουν τὰ καλὰ παιδάκια.

III

Τί χαρά! θὰ τρέξωμε,
 τί χαρά! θὰ παίξωμε.
 Δὸς του-δὸς του τὸ σχοινάκι,
 πήδα-πήδα τὸ παιδάκι.

V

Πλὴν, παιδιά, προσέχετε,
 ἄτακτα μὴ τρέχετε·
 τὸ παιδί ποὺ κάτω πέση,
 ἂν κτυπήσῃ, θὰ πονέσῃ.

ΔΗΜΩΔΗ Α,ΣΜΑΤΑ

* Εκ τῆς συλλογῆς τοῦ κ Σίμ. Καρᾶ

ΔΗΜΩΔΗ Α,ΣΜΑΤΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

4. Βασιλοπούλ' ἀρμάτωνε.

κατ' ἀπαγγελίαν τῆς μητρὸς μου Σπυριδούλας Ι. Καρᾶ.

Ἦχος λ̣ λ̣ Ἡ ῥυθμὸς ἐπτάσημος.

|| — — | — — || β' ἐπίτριτος.

Βο σι ι λο πουλ' ἄρ μα α τω νε ε ε ο λο
 χου ση φιο γα δα η βα νει κα λε ε βα νει
 ει κ πα νια με τα α ξω τα α α λ (Δις)

Βασιλοπούλ' ἀρμάτωνε
 ὀλόχρυση φιογάδα
 βάνει πανιά μεταξωτά
 κατάρτια ν' ἀσημένια
 βάνει τιμόνι μάλαμα
 κι' ἀτή της καπετάνιος.
 Τοῦ Ρήγα γυιὸς τὴν κυνηγᾶ
 μὲ δυὸ μὲ τρεῖς φιογάδες.

Σουλτάνα ὁῶ Σουλτάνα ἑεῖ,
 Σουλτάνα, παραδώσου.
 — Ἄϊντε νὰ βγοῦμε σὲ στεριά
 νὰ πιάσουμε λιμάνι
 νὰ ἰδῇς Σουλτάνας φίλημα
 Σουλτάνας μαῦρα μάτια,
 νὰ ἰδῇς κι' ἀγγελικὸ χορμί
 ζαχαροζυμωμένο.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΘΕΟΔ. Ι. ΘΡ. ΔΟΥ, ☛

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΠΕΙΡΟΥΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΑΣ ΑΥΤΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

§ 1. Ὁ ἄνθρωπος θέλων νὰ ἐκφράσῃ τὰς σκέψεις του, μεταχειρίζεται τὸν λόγον, ὁμιλεῖ· θέλων δὲ νὰ ἐκφράσῃ τὰ αἰσθήματα τῆς ψυχῆς του, μεταχειρίζεται τὸ μέλος, ᾄδει. Ἐῖτε ὅμως ᾄδων, εἴτε ὁμιλῶν ἐκπέμπει φωνάς. Ἄλλ' αἱ φωναὶ τοῦ ἄσματος διαφέρουσι τῶν φωνῶν τῆς ὁμιλίας, διότι ἐκπέμπονται παρατεταμέναι καὶ σταθεραί, ἐπὶ ὠρισμένου ὕψους καὶ εἰς ὠρισμένην διάρκειαν.

§ 2. Ἡ φωνή, ἡ ὁποία ἐκπέμπεται σταθερὰ καὶ ἐπὶ ὠρισμένου ὕψους, λέγεται φθόγγος, ἡ δὲ διάρκεια τοῦ φθόγγου καλεῖται χρόνος.

§ 3. Διάφοροι ἀνιόντες καὶ κατιόντες φθόγγοι ἐντέχνως καὶ ἁρμονικῶς συναρμολογούμενοι, ἀποτελοῦσι μέλος. Τὸ μέλος ἐκ τοῦ στόματος ἢ ἐξ ὀργάνου τινὸς ἐκπεμπόμενον, ἔχει τὴν δύναμιν νὰ διαθέτῃ εὐαρέστως ἢ δυσαρέστως τὴν ψυχὴν, νὰ προκαλῇ δηλαδὴ διάφορα συναισθήματα, οἷον χαρᾶς, λύπης, θάρρους, ἐνθουσιασμοῦ, ἀποθαρύνσεως κτλ.

§ 4. Τὸ μάθημα δέ, τὸ ὁποῖον μᾶς διδάσκει τοὺς κανόνας, κατὰ τοὺς ὁποίους παράγεται τὸ μέλος, καλεῖται Μουσική.

§ 5. Τὸ μάθημα τῆς Μουσικῆς διαιρεῖται εἰς πρακτικὸν καὶ θεωρητικὸν ἢ ἐπιστημονικὸν. Καὶ πρακτικὸν μὲν λέγεται ὅταν πραγματεύηται περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν διαφόρων φωνῶν ἢ φθόγγων, περὶ τῶν σημείων, διὰ τῶν ὁποίων παρίστανται καὶ περὶ τῆς συμπλοκῆς ἢ ὀρθογραφίας αὐτῶν καὶ ὅταν ἐξετάζῃ καὶ ὀρίξῃ τὰς σχέσεις τῶν διαφόρων τονιαίων διαστημάτων, ὥς καὶ τὰς μορφάς, τὰς ὁποίας δύνανται νὰ λάβωσι πρὸς παραγωγὴν τοῦ μέλους κατὰ τρόπον πρακτικὸν διδόντων τμημάτων. Θεωρητικὸν δὲ ἢ ἐπιστημονικὸν καλεῖται, ὅταν ἐξετάζῃ καὶ ὀρίξῃ ἐπιστημονικῶς δι' ἀκριβῶν καταμετρήσεων καὶ μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν τὰ ἐπὶ τῆς χορδῆς, μῆκη τῶν διαφόρων τονιαίων διαστημάτων, τὰς σχέσεις αὐτῶν, ὥς καὶ τὰς μορφάς, τὰς ὁποίας δύνανται νὰ λάβωσι πρὸς παραγωγὴν τοῦ μέλους.

§ 6. Ἡ Μουσικὴ ἐκτελεῖται διὰ τῆς φωνῆς καὶ δι' ὀργάνου. Καὶ ὅταν μὲν ἐκτελῇται διὰ τῆς φωνῆς, καλεῖται φωνητικὴ, ὅταν δὲ δι' ὀργάνου, ἐνόργανος.

§ 7. Ἐν τῇ ἐθνικῇ ἡμῶν Μουσικῇ ἔχομεν δύο εἰδῶν μελωδίας, τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ τὴν δημώδη. Καὶ ἐκκλησιαστικὴ μὲν λέγεται ἐκείνη, ἡ ὁποία εἶνε ἐν χρήσει ἀνεκὰθεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ πρὸς ἐξύμνησιν καὶ δόξαν

ΣΗΜ. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ μελωδία λέγεται καὶ ἐσωτερικὴ, ἡ δὲ δημώδης καλεῖται καὶ ἐξωτερικὴ.

της Τρισυποστάτου Θεότητος, της Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν Ἁγίων. Δημώδης δὲ μελωδία καλεῖται ἐκείνη, ἡ ὁποία εἶνε ἐν χρήσει ἐν τοῖς συμποσίοις, ἐν τοῖς χοροῖς, ἐν τοῖς κώμοις κτλ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

Περὶ φθόγγων, κλίμακος τόνων καὶ διαστημάτων.

§ 8. Φ θ ό γ γ ο ς εἶνε ἐκπομπὴ τῆς φωνῆς ἐπὶ ὠρισμένου ὕψους. Ὅταν δύο φθόγγοι διαφέρουσι μεταξύ των κατὰ τὸ ὕψος, ὁ μὲν τούτων λέγεται ὀξὺς (ὕψηλός), ὁ δὲ βαρὺς (χαμηλός).

§ 9. Οἱ φθόγγοι οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦσι τὸ ἀλφάβητον τῆς Μουσικῆς, εἶνε ἑπτὰ καὶ φέρουσι τὰ ἐξῆς ὀνόματα : Νη, Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω (*).

§ 10. Οἱ ἑπτὰ οὗτοι φθόγγοι, κατὰ τὴν ἀνωτέρω τάξιν ἐκφωνοῦμενοι, παρίστανται οἷονεὶ κατέχοντες ἕκαστος ἀνὰ μίαν βαθμίδα, ἀναβαίνοντες δὲ ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς ἑβδόμης καὶ εἴτα καταβαίνοντες ἀπὸ τῆς ἑβδόμης μέχρι τῆς πρώτης, σχηματίζομεν μίαν κλίμακα. Ἐπαναλαμβάνοντες δὲ ἐπὶ τὸ ὀξὺ τὸν πρῶτον φθόγγον Νη, συμπληροῦμεν τὴν Ἀν-

τιφωνίαν, ἢ τὴν ὀκτάφωνον ἢ ὀκτάχορον κλίμακα. ἥτις καὶ Διαπασὼν λέγεται. Ἄρα κλίμαξ ἐν τῇ Μουσικῇ καλεῖται ἡ κατὰ σειρὰν ἀπαγγελία ὀκτῶ φθόγγων καθ' ὠρισμένα διαστήματα ὀξυνομένων καὶ περιοχομένων ἐντὸς μιᾶς Διαπασῶν.

§ 11. Ἡ κατὰ τὸ διάγραμμα 1 Διαπασὼν κλίμαξ, ἥτις καὶ π ρ ω τ ό τ υ π ο ς φυσικῆ διατονικῆς κλίμαξ καλεῖται, εἶνε ἀρχὴ καὶ βάσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς μελωδίας.

§ 12. Ἡ μουσικῇ, τρεῖς τοιαύτας μεταχειρίζεται κλίμακας συνημμένας, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν πρώτη, ὡς κατωτάτη, καλεῖται ὑ π ά τ η ἢ Β α ρ ε ῖ α Δ ι α π α σ ῶ ν, ἡ δευτέρα Μ έ σ η Δ ι α π α σ ῶ ν καὶ ἡ τρίτη ὡς ἀνωτάτη λέγεται Ν ή τ η ἢ Ὁ ξ ε ῖ α Δ ι α π α σ ῶ ν. Ἐπεὶ δὲ ὅμως ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου δὲν δύναται νὰ φθάσῃ οὔτε μέχρι τῆς βάσεως τῆς ὑπάτης ἢ Βαρείας Διαπασῶν, οὔτε μέχρι τῆς κορυφῆς τῆς Νήτης ἢ Ὁξείας Διαπασῶν, διὰ τοῦτο ἡ ὅλη ἑκτασίς τῶν μελῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ἐν τοῖς συνηθεστέροις μέλεσι, περιλαμβάνεται ἐντὸς 2 ὀκταφωνιῶν, ἥτοι ἀπὸ τοῦ φθόγγου Δι τῆς Βαρείας Διαπασῶν μέχρι τοῦ Δι τῆς Ὁξείας Διαπασῶν.

§ 13. Ἡ ἐπὶ τῆς κλίμακος ἀνάβασις καὶ κατάβασις γίνεται κατὰ τρεῖς τρόπους : α') ἐν συνεχεί ἀναβάσει ἢ καταβάσει, β') ἐν ὑπερβατῇ ἀναβάσει ἢ καταβάσει καὶ γ') ἐν ἐναλlassομένη (συνεχεῖ τε καὶ ὑπερβατῇ) ἀναβάσει καὶ καταβάσει. Καὶ συνεχῆς μὲν ἀνάβασις καὶ κατάβασις εἶνε ὅταν ἡ ἀπαγγελία τῶν φθόγγων γίνεται διαδοχικῶς, χωρὶς νὰ παραλειφθῇ τις ἐν τῷ μεταξύ. Ὑπερβατὴ δέ, ὅταν παραλείπονται ἐν τῷ μεταξύ δύο, τρεῖς ἢ καὶ περισσότεροι φθόγγοι. Καὶ ἐναλlassομένη λέγεται, ὅταν ἡ ἀνάβασις καὶ κατάβασις

(*) Ἡ διατονικὴ κλίμαξ, ἡ ὁποία ἐδιδάσκετο ἄλλοτε εἰς τοὺς πρωτοπείρους ἀπὸ τοῦ φθόγγου Πα, πρέπει νὰ διδάσκηται, ὡς ἐδιδάσκετο καὶ ἐν τῇ ἐν Φαναρίῳ Κωνσταντινουπόλεως Μουσικῇ Σχολῇ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου, ἀπὸ τοῦ φθόγγου Νη διὰ τοὺς ἐξῆς τρεῖς λόγους : α') διότι ἐν τῷ τετραχόρδῳ Νη - Γα ἀρχόμεθα κατὰ τάξιν πρῶτον ἀπὸ μείζονος τόνου Νη - Πα, εἴτα μεταβαίνομεν εἰς τὸν ἐλάσσονα Πα - Βου καὶ τέλος εἰς τὸν ἐλάχιστον Βου - Γα, ἐνῶ ἐν τῷ τετραχόρδῳ Πα - Δι προηγεῖται ὁ ἐλάσσων Πα - Βου, τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ ὁ ἐλάχιστος Βου - Γα καὶ τελευταῖος ἔρχεται ὁ μείζων Γα - Δι, β') διότι τὸ ἀπῆχημα τοῦ Νη εἶνε καὶ ἀπλούστερον καὶ φυσικώτερον εἰς τὸν ἀνθρώπον, καθόσον εἰς τὴν ἀπῆχσιν καὶ παράστασιν αὐτοῦ ἀρκεῖ εἰς μόνον ἀπλὸς καὶ βαρὺς βόμβος, ἐνῶ, ἵνα δοθῇ ἡ ποιότης τοῦ Πα βασίμως ἀπαιτεῖται ἀνάβασίς τις προσερχομένη ἐκ τοῦ Νη εἰς τὸν Πα, διότι σχηματίζεται μείζων τόνος καὶ γ') διότι ἡ Εὐρωπαϊκὴ Μουσικὴ τὸν φθόγγον Νη (do) ἔχει ὡς πρῶτον φθόγγον εἰς τὸ σύστημα αὐτῆς, τὰ δὲ πλεῖστα ἐκ τῶν μουσικῶν ὀργάνων αὐτῆς ἀπὸ τοῦ φθόγγου τούτου ἀρχονται, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν μελῶν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Νη ἀρχονται καὶ εἰς τὸν Νη καταλήγουσι.

γίνεται ἐναλλάξ καὶ συνεχῶς καὶ ὑπερ-
βατῶς.

§ 14. Ἡ Διαπασῶν κλίμαξ διαιρεῖται εἰς
ἐβδομήκοντα δύο τμήματα, τὰ ὅποια θεω-
ρεῖται ὡς ἐλάχιστοι φωνητικοὶ μονά-
δες, λαμβάνονται ὡς μέτρα τῆς ἐπὶ τὸ

ὀξὺ ἢ ἐπὶ τὸ βαρὺ μεταβολῆς τοῦ το-
νιαίου διαστήματος.

§ 15. Τὸ μεταξὺ δύο παρακειμένων φθόγ-
γων διάστημα, τὸ ὅποιον περιλαμβάνει
ὁρισμένον ἀριθμὸν τμημάτων, λέγεται
Τ ό ν ο ς. Εἶνε δὲ οἱ κυρίως τόναι τρεῖς:

Ἡ πρωτότυπος φυσικὴ διατο-
νικὴ κλίμαξ

Μαρτυρία	Φθόγγοι	
ν'	Nη	Β' τετράχορδον
γ'		
7		
z'	Zω	
κ'		Α' τετράχορδον
11		
κ	Κε	
12		
Δ	Δι	Πεντάχορδον
Δ		
12		
12	Γα	
γ		Α' τετράχορδον
7		
ε	Βου	
11		
π	Πα	Β' τετράχορδον
9		
12		
12	Nη	
72		

Διάγραμμα 1

Ἡ κατὰ τὸ δις διαπασῶν σύστη-
μα κλίμαξ τοῦ διατον. γένους.

Μαρτυρία	Φθόγγοι	
Δ'	Δι	Β' τετράχορδον
Δ		
12		
γ'	Γα	
7		Α' τετράχορδον
6'	Βου	
11		
π'	Πα	
9		Β' τετράχορδον
12		
ν'	Nη	
7		
z'	Zω	Α' τετράχορδον
λ'		
11		
κ	Κε	
9		Β' τετράχορδον
12		
Δ	Δι	
Δ		
12	Γα	Α' τετράχορδον
γ		
7	Βου	
11		
π	Πα	Β' τετράχορδον
9		
12	Nη	
7		
z	Zω	Α' τετράχορδον
λ		
11		
κ	Κε	
12	Δι	
Δ		
144		

Διάγραμμα 2

ὁ μείζων, περιέχων 12 τμήματα, ὁ ἐλάσσων, περιέχων 11 καὶ ὁ ἐλάχιστος, περιέχων 7 τμήματα (*).

§ 16. Ἡ διαπασών κλίμαξ τοῦ διατονικοῦ γένους περιέχει τόνους ἑπτὰ, ἐκ τῶν ὁποίων τρεῖς εἶνε μείζονες Νη—Πα, Γα—Δι, Δι—Κε δύο ἐλάσσονες Πα—Βου.

Κε—Ζω καὶ δύο ἐλάχιστοι Βου—Γα, Ζω—Νη.

§ 17. Ἡ μεταξὺ δύο ἑτεροφώνων φθόγων διάστασις καλεῖται Διάστημα, τὸ ὁποῖον, ἀνολόγως τῆς ἀνάγκης, λαμβάνει διάφορα μεγέθη.

§ 18. Ἐκάστη κλίμαξ μιᾶς ὀκταφωνίας ἢ Διαπασών, περιλαμβάνει ἑπτὰ διαστήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Περὶ συστημάτων.

§ 19. Σύστημα ἐν τῇ μουσικῇ καλεῖται σειρὰ δύο ἢ περισσοτέρων διαστημάτων.

§ 20. Τὰ συστήματα λαμβάνουσι τὴν ὀνομασίαν αὐτῶν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων διαστημάτων. Εἶνε δὲ τρία: Τὸ ὀκτάχορδον, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται καὶ Διαπασών, περιέχει ἑπτὰ διαστήματα· τὸ Πεντάχορδον, τὸ ὁποῖον καὶ Τετραχόρδον καλεῖται,

περιέχει τέσσαρα διαστήματα· καὶ τὸ Τετραχόρδον περιέχει τρία διαστήματα.

ΣΗΜ.—Ἐκάστη κλίμαξ μιᾶς ὀκταφωνίας ἢ Διαπασών, σύγκεται ἐξ ἐνὸς Πενταχόρδου καὶ ἐξ ἐνὸς Τετραχόρδου.

§ 21. Τὰ συστήματα ἐπαναλαμβάνόμενα εἴτε ἐπὶ τὸ ὀξύ, εἴτε ἐπὶ τὸ βαρὺ, διατηροῦσι τὰ αὐτὰ τόνια διαστήματα (*).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Περὶ χρόνου καὶ χρονικῆς ἀρωγῆς

§ 22. Πᾶσαι αἱ ποικίλαι σχέσεις τῶν τόνιαίων διαστημάτων καὶ τῶν κλιμάκων δὲν δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσι καὶ

ἀποτελέσωσι μέλος τι εὐάρεστον εἰς τὴν ἀκοήν, ἂν δὲν ὑποβληθῶσιν εἰς μίαν ἄλλην σχέσηιν, ἣ ὁποία καλεῖται Χρόνος. Διὰ τοῦτο ὁ χρόνος ἐν τῇ Μουσικῇ εἶνε ὁ ἐσωτερικὸς δεσμός, ὅστις συνδέει πάντας τοὺς φθόγγους καὶ παριστᾷ αὐτοὺς ζῶντας, κατὰ μέρος μὲν ὡς φωνὰς ἑμμελεῖς, ἐν συνόλῳ δὲ ὡς σῶμα ἀρμονικόν, ἐν τῷ ὁποίῳ αὐτὸς εἶνε ψυχή.

(Ἔπεται συνέχεια)

(*) Τὰ τόνια διαστήματα ἐν τῷ διατονικῷ γένει παρίστανται ὑπὸ τοῦ Χρυσάνθου ὁ μὲν μείζων τόνος διὰ 12 τμημάτων, ὁ ἐλάσσων δι' 9 καὶ ὁ ἐλάχιστος δι' 7. Ὑπὸ δὲ τῆς Μουσικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ 1881 παρίστανται ὁ μείζων τόνος διὰ 12, ὁ ἐλάσσων διὰ 10 καὶ ὁ ἐλάχιστος δι' ὀκτὼ τμημάτων. Βεβαίως τὰ τμήματα δὲν δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ἀκριβὴ καθορισμὸν τῶν τόνιαίων διαστημάτων, τὰ ὁποία τότε μόνον ἔχουσι ἀπόλυτον ἀκρίβειαν, ὅταν καθορισθῶσιν ἐπιστημονικῶς διὰ τῶν ἐπὶ τῆς χορδῆς ἀριθμητικῶν λόγων. Οὐχ ἥττον ὅμως δυνάμεθα νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὰ τμήματα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Μουσικῇ πρὸς διδασκαλίαν τῶν τόνων εἰς τοὺς πρωτοπείρους, ἀλλὰ τόνων ἐχόντων σχετικὴν ἀκρίβειαν. Δεδομένου δὲ ὅτι ὁ μείζων τόνος ἔχει λόγον ἀριθμητικὸν πρὸς τὸ μήκος τῆς χορδῆς, $\frac{8}{9}$ ὁ ἐλάσσων $\frac{9}{10}$ καὶ ὁ ἐλάχιστος $\frac{15}{16}$, οἱ τόνοι τοῦ Χρυσάνθου καὶ τῆς Μουσικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ 1881, διὰ τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν τμημάτων ἀπέχουσι πολὺ τοῦ νὰ ἐγγίξωσι πρὸς τὸ

ἀκριβὲς καὶ μόνον οἱ διὰ τῶν ἡμετέρων ἀριθμῶν παριστάμενοι τόνοι ἔχουσι σχετικὴν ἀκρίβειαν.

(*) Παραδείγματος χάριν τὸ πεντάχορδον σύστημα, τὸ ὁποῖον καὶ τροχὸς καλεῖται, σύγκεται ἐκ 4 διαστημάτων ἢ 5 φθόγων Πα, Βου, Γα, Δι, Κε. Ὄταν δὲ δεῖσῃ, ὅπως τὸ μέλος ὑπερβῇ τὴν ἔκτασιν τοῦ πενταχόρδου τούτου, τότε ἐπὶ τὸ ὀξύ μὲν ὁ φθόγγος Κε λαμβανόμενος ὡς Πα, γίνεται ἡ βάσις νέου πενταχόρδου ὁμοίου· ἐπὶ τὸ βαρὺ δὲ ὁ φθόγγος Πα λαμβανόμενος ὡς Κε, γίνεται ἡ κορυφή νέου ἐπίσης πενταχόρδου.